

kultura

POZNAŃSKI KONGRES KULTURY 1-3 GRUDNIA 2011

RAPORT Grupy Roboczej nr 5 ///

Infrastruktura kultury.

GRUPA ROBOCZA NR 5

Grupa zajmuje się opisem i diagnozą istniejących zasobów kultury w Poznaniu oraz przygotowaniem rekomendacji do efektywnego ich wykorzystania i rozbudowania. Przez zasoby rozumiemy tutaj zarówno infrastrukturę – miejsca, budynki, placówki, ich wyposażenie itp., jak też potencjał artystyczny miasta – twórców, wydarzenia artystyczne, codzienne praktykowanie kultury w mieście. Jesteśmy pewni, że obecnie priorytetem dla rozwoju miasta winna być kultura i inwestycje w nią. Efektem pracy grupy mają być: po pierwsze katalog praktycznych rozwiązań ułatwiających wykorzystanie istniejącej infrastruktury przez szeroko pojmowanych twórców kultury; po drugie nakreślenie planu rozwoju infrastruktury kultury.

Autorki raportu: Magdalena Adamska, Katarzyna Ankowiak-Biniarz, Zofia Starikiewicz
we współpracy z członkami Grupy Roboczej

WSTĘP

Rezultaty działań grupy roboczej nr 5 Sztabu antykryzysowego na rzecz poznańskiej kultury w znacznej mierze oparte zostały o zrealizowane – w kontekście głównego zagadnienia, wokół którego oscylowała praca grupy, czyli infrastruktury – badania „Mierzenie kultury w Poznaniu”. Zakładając, iż dotychczasowe raporty oraz informatory prezentujące poznańskie przestrzenie kulturalne, ograniczają się do przedstawienia ogólnych i bardzo skrótowych informacji na temat ich zaplecza infrastrukturalnego, co implikuje szereg realnych problemów, zdecydowaliśmy się na realizację badań w tym zakresie.

Badanie objęło trzy kategorie przestrzeni kulturalnych: samorządowe instytucje kultury, prywatne przedsiębiorstwa o potencjale kulturotwórczym oraz organizacje pozarządowe działające w sektorze kultury.

Już wstępna faza realizacji badania, polegająca na zebraniu bazy danych miejsc z wyżej wymienionych kategorii, stała się uzasadnieniem konieczności jego przeprowadzenia. Pytania, jakie podmioty zaliczyć do przestrzeni kulturalnych oraz gdzie szukać tego typu zestawień, stały się kluczowe dla całego procesu badawczego¹. Z materiału uzyskanego w badaniach powstał Raport Badawczy Grupy Roboczej nr 5, który stanowi osobny dokument, dostępny na stronie Poznańskiego Kongresu Kultury w zakładce Badania.

Wnioski wyciągnięte z badania zostały zaprezentowane w dniu 24.11.2011r., podczas otwartych konsultacji przed Kongresem Kultury. Wypowiedzi osób uczestniczących w spotkaniu, m.in. Doroty Grobelnej, Marcina Maćkiewicza, Lecha Racza, Antoniego Szczucińskiego, Tomasza Wendlanda, uświadomiły nam konieczność przeformułowania rekomendacji grupy. W szczególności dotyczy to kwestii „nazwania po imieniu” istniejących braków w infrastrukturze (rozumianej jako zaplecze materialno-techniczne) i zmiany retoryki, czyli języka, jakim się w rekomendacjach posługujemy, z tzw. „obiektywnej retoryki badawczej” na język bardziej bezpośredni, nie stroniący od oceny wartościującej.

Ostatecznie, rekomendacje grupy roboczej nr 5 uzyskały następujący układ:

1. Wstęp, w którym wyjaśniamy, jak rozumiemy pojęcie infrastruktury kulturalnej
2. Komentarz grupy roboczej do raportu badawczego
3. Rekomendacje

INFRASTRUKTURA KULTURALNA

Tezę wyjściową organizującą kierunek i strukturę zrealizowanych badań jest odcięcie się od definiowania infrastruktury kulturalnej jedynie jako zaplecza materialno-technicznego,

¹ To pozornie błahe pytanie o kryteria przynależności do bazy danych miejsc o potencjale kulturotwórczym jest znaczące w kontekście budowania długofalowej strategii rozwojowej infrastruktury kulturalnej. Wykluczenie z owego dyskursu określonych miejsc we wstępnej fazie automatycznie odbiera głos tymże podmiotom w późniejszym stadium decyzyjnym.

poszerzając jej rozumienie o praktykowane sposoby działania² oraz kapitał ludzki funkcjonujący w sektorze kultury. Cytując za K. Witkowskim i D. Starościcem, infrastruktura społeczna będzie rozumiana jako „(...) system złożony z urzędzeń i instytucji, świadczących usługi nieprodukcyjne o charakterze jednostkowym (typu konsumpcyjnego) w sposób zorganizowany”³.

Zgodnie z tak przyjętym założeniem, infrastruktura kulturalna ulega przemodelowaniu, w tym znaczeniu, że zostaje postrzegana jako byt zmienny, podlegający modyfikacjom w zależności od zmian, jakie zachodzą w trzech wyżej wymienionych polach. Takie podejście, po pierwsze, odbiera autonomię twardego danym, precyzującym ilościowe aspekty zaplecza materialnego (wielkość przestrzeni, posiadane wyposażenie, udogodnienia dla odwiedzających), definiując je (parametry techniczne) jako zmienną zależną, w określonym stopniu warunkującą profil działalności danego miejsca. Po drugie, włącza do obszaru infrastrukturalnego „przestrzenie bezdomne”, czyli wszelkie działania kulturotwórcze, które nie mają lub też nie potrzebują do realizacji swoich zamierzeń zaplecza materialnego. Po trzecie, jako że świadczone w tym polu usługi mają w dużej mierze charakter jakościowy, o efektywności działań nie decyduje wyłącznie liczba i charakter obiektów infrastrukturalnych, lecz ogromnego znaczenia zaczyna nabierać kooperacja oparta na relacjach partnerskich, wywodzących się z realizacji wspólnych celów. Po czwarte, omawiane podejście wskazuje na potrzebę kompleksowego badania tego obszaru.

Uwzględnienie zależności pomiędzy infrastrukturą kulturalną a przemianami społeczno-kulturalnymi jest istotne dla perspektywicznego i długofalowego myślenia o koncepcjach inwestycyjnych wdrażanych w tym obszarze życia lokalnego. Bez monitorowania wyżej wskazanej zależności istnieje ryzyko, iż infrastruktura ulegnie skostnieniu, a wszelkie próby modernizacyjne będą ocierały się o stare schematy – jedynym kryterium inwestowania stanie się celebrowanie efektywności działań podejmowanych w przeszłości. Natomiast tak zauważalne zmiany, jak poszerzenie, a tym samym przeobrażenie sposobu rozumienia form uczestnictwa w kulturze, zmieniające się preferencje percepcyjne uczestników kultury (przejście z biernego kontemplowania ku interaktywności), czy też aktywne wykorzystywanie przestrzeni miejskiej do działań kulturalnych, to wszystko wskazówki unaoczniające kierunki zmian, jakie powinny być podejmowane ku usprawnieniu infrastruktury.

Do ogólnych przemian mogących mieć wpływ na infrastrukturę kulturalną należą, między innymi:

² Sposoby działań rozpatrywane są na trzech płaszczyznach: pragmatycznej – praktykowanie pewnego sposobu funkcjonowania ze względu na jego dotychczasową efektywność. Przyjmowanie strategii działania w oparciu o realistyczną ocenę rzeczywistości, w znacznym stopniu bazując na kalkulacji zysków i strat; normatywnej – wdrażanie i eliminowanie sposobów działania jest uzależnione od oceny wykorzystywanych narzędzi oraz docelowych wytworów, w odniesieniu do akceptowanych norm i wartości; kooperacyjnej – zależność od wypracowanych lub też możliwych do wypracowania strategii komunikacyjnych (drożność kanałów komunikacyjnych, liczba podmiotów pośredniczących, transparentność informacji).

³ System infrastruktury społecznej w gminie, K. Witkowski, D. Starościc, PWSZ IPIA STUDIA LUBUSKIE, Tom IV, Sulechów 2008.

- a. Wzrost mobilności jednostek uczestniczących w jakiś sposób w działalności kulturalnej.
Należy mieć tu na myśli zarówno osoby partycypujące w wydarzeniach kulturalnych (stałych mieszkańców, migrantów, turystów), jak również wytwórców kultury (artystów, organizatorów). W tym kontekście warto mieć na uwadze dwie zmienne. Pierwsza z nich dotyczy przenoszenia się artystów do ośrodków oferujących przychylne ramy do rozwoju potencjału twórczego, dających szereg możliwości do wykorzystywania miasta jako miejsca ekspansji działań kulturotwórczych. Druga związana jest z nieokreślonym czasem migracji – może być to zarówno chwilowa zmiana miejsca zamieszkania, jak również stałe osiedlenie się. Fluktuacyjność potencjału ludzkiego działającego w obszarze kultury staje się zatem jedną z przyczyn, dla których konieczne staje się cykliczne monitorowanie: dla kogo, poprzez kogo oraz za pomocą jakich narzędzi funkcjonuje sektor kultury.
- b. Rozwój technologiczny – upowszechnienie środków audiowizualnych, komunikacja zapośredniczona medialnie, wykorzystywanie przestrzeni wirtualnych do działań kulturotwórczych, powszechny dostęp do Internetu.
Powyższe zmiany umożliwiły wykorzystywanie przestrzeni wirtualnych trojako: jako miejsca docelowego dla działań kulturotwórczych (nastawienie na rezultat działania), jako platformy kooperacji pomiędzy podmiotami działającymi w polu kulturalnym (nastawienie na sposób działania) i jako kanału informacyjnego umożliwiającego interaktywną komunikację (nastawienie na odbiorcę). W kontekście tych przemian zmienia się sposób definiowania partycypacji w kulturze.
- c. Zmiana form uczestnictwa w kulturze uwarunkowana technologicznie i cywilizacyjnie.
Zmiany są dostrzegalne na trzech płaszczyznach: koncepcyjnej (co jest prezentowane?), aktywnej (w jaki sposób?) i percepcyjnej (stopień ingerencji zewnętrznej).
- d. Zbliżenie w stronę odinstytucjonalizowania kultury. Odejście od utożsamiania kultury z instytucjami kulturalnymi, a co się z tym wiąże, poszerzenie sposobu rozumienia infrastruktury kulturalnej (instytucja, organizacja, kapitał ludzki).

KOMENTARZ GRUPY ROBOCZEJ DO RAPORTU

Deficyt przestrzeni, tak można zdefiniować problem, przed jakim staje poznańska kultura w świetle przeprowadzonych przez nas badań. Przestrzeń, o której mowa, należy rozumieć w znacznie szerszym znaczeniu, niż tylko przypisane do powierzchni przeznaczonej na działalność kulturalną metry kwadratowe. Sztab anty kryzysowy nie badał: „Ile kultury jest zawarte w metrze?”. Angażując do wywiadów licznych respondentów, skupił swoją uwagę nie tylko na opisie stanu rzeczy – klasyfikacji i inwentaryzacji poznańskich podmiotów zaangażowanych w kulturotwórczą działalność, ale także na wartości naddanej, czyli na tym, co pojawia się – metaforycznie mówiąc – „między słowami” respondentów, a stanowi niekwestionowaną wartość badawczą. Zatem, jeśli mówimy o efekcie badań, mówimy

o sumie tych zjawisk: mierzalnych i rzetelnych informacjach oraz pierwiastku, który jest wykładnią zakulisowego administrowania kulturą.

CO Z TĄ PRZESTRZENIĄ?

Przystępując do badań, „mierzyliśmy” to, co policzalne, czego obraz można odzwierciedlić w zestawieniach, tymczasem problem poznańskiej kultury zlokalizował się w obszarze nie tego, co jest, ale właśnie w tym, czego nie ma. Animatorzy oraz twórcy często są – używając kolokwialnego języka – bezdomni (np. poznański Teatr Tańca). Plasują się w przestrzeniach, które wynajmują od miasta przez wiele lat, co czyni ich bardziej petentami niż samodzielnymi podmiotami. Fakt ten powoduje, iż osoby, które powinny zajmować się tym, co jest ich drogą zawodową, angażują się w politykę zasobów lokalowych miasta. Posiłkując się przykładem podziału pracy, w takim ujęciu, jakiego dostarcza nam przykład fabryki Henry’ego Forda, gdzie na każdym odcinku linii produkcyjnej istniał ścisły rozdział ról i zakres obowiązków, a w efekcie tak zaprojektowanego procesu produkcyjnego powstawała świetnej wówczas, jak i dotąd, jakości marka, to zauważmy, że bardziej efektywna dla administrujących miastem jest sytuacja, w której każdy specjalizuje się w swojej dziedzinie. Zawodowy tancerz sceny baletowej będzie bardziej twórczy w momencie, kiedy dostarczy mu się wiedzy o tym, iż miejsce, z którym jest związany, nie zniknie nagle z kulturalnej mapy miasta. Nie zostanie wynajęte komuś innemu. Nie będzie języczkiem u wagi, jako przestrzeń, wobec której istnieją inne plany zagospodarowania. Warunki pracy są tym, co elementarne. Składową takich warunków jest: uregulowana sytuacja przestrzeni, w której ma miejsce działalność artystyczna, proces twórczy czy animatorskie przedsięwzięcia. W takim ujęciu lokal staje się sine qua non wszelkiej działalności kulturotwórczej.

Inwestycja w kulturę może być satysfakcjonująca dla obu stron: miasta jako donatora i środowisk twórczych, jako uzyskujących od niego wsparcie. Nowoczesna wizja wytwarzania i powstawania procesu kultury znosi dwie tak niemiłe figury: agronoma-urzędnika, kogoś z gruntu usytuowanego po drugiej stronie barykady, i wspomnianego wcześniej petenta, który bojaźliwie przebija się przez zasieki urzędniczej hierarchii i biurokracji. Dziś należałoby mówić o momencie, i dążyć do niego, w którym spotykają się dwa równorzędne podmioty, reprezentanci różnych od siebie środowisk i we wzajemnie oraz poprzez siebie wytyczonych warunkach, przedstawiają sobie ciekawą dla siebie ofertę. Negocjują warunki współpracy. Uzgadniają czas jej realizacji, a w efekcie wypuszczają na rynek, w przestrzeń miejską, poza granice miasta, a docelowo i dalej, produkt najlepszej jakości. Kultura jako rynek? Dlaczego nie? Nie jesteśmy żadnymi profanami. Mówimy o tym, co atrakcyjne dla miasta – wypromujemy miasto-markę-Poznań, poprzez kulturę również, albo w takim samym stopniu, w jakim promujemy je przez inne sektory rynku.

Taka polityka miasta, żeby urealnić nasze postulaty, powinna odbywać się długofalowo i być procesem o skrupulatnie przemyślanej i obliczonej strategii. W innym wypadku, stanie się jedynie życzeniowym hasłem, które będzie, delikatnie mówiąc, osobliwe czy ostatecznie kuriozalne. Nie o taką sytuację nam chodzi.

Wracając do problemu przestrzeni, chcemy również wskazać na brak zainteresowania ze strony miasta, ale i środowiska artystycznego, tym, co wydawałoby się peryferyjne, czyli domami kultury. Należy pamiętać, że politykę wielu krajów europejskich projektuje się tak, że obrzeża wzmacniają silne centrum. Niemożliwa jest ujednoczona polityka kulturalna miasta, stworzenie spójnego obrazu Poznania jako osadzonego w obszarze kultury, bez pochylenia się i zadbania o te najmniejsze komórki kulturalnego życia, które nierzadko stanowią pierwszy i zarazem jedyny moment spotkania się odbiorców szeroko rozumianej kultury z nią samą. Takie miejsca nie mogą się znajdować poza oficjalnym obiegiem kultury, nie mogą też dlatego, iż drzemie w nich niewykorzystany potencjał w postaci przestrzeni, sprzętu oraz sal, jak i potencjał ludzki w postaci pracowników znających relacje pomiędzy animatorem kultury i odbiorcą na najbardziej elementarnym poziomie. Jest to wielka „siła fachowa”, pozostająca w uśpieniu.

I tak, wychodząc od zagadnienia przestrzeni, ostatecznie docieramy do problemu szalenie ważkiego, a podstawowego zarazem – jest nim brak komunikacji. Jeśli nie istnieje sytuacja dialogu, konfrontacji i reprezentacji odmiennych stanowisk – proces, można by powiedzieć, używając terminologii chemicznej, nie zachodzi. Kanał komunikacji powinien przebiegać na linii: odbiorca-władza-twórca/animator. Zaznaczamy, że triada ta i jej poszczególne elementy nie są uszeregowane hierarchicznie, wariant władza-twórca/animator-odbiorca i inne jeszcze warianty są tu tym samym.

REKOMENDACJE

ZIDENTYFIKOWANY OBSZAR PROBLEMOWY I:

Wielokrotnie podnoszonymi przez środowisko artystyczne problemami infrastruktury poznańskiej kultury, traktowanej w wymiarze zaplecza materialno-technicznego, są:

- brak infrastruktury odpowiedniej do obszarów aktywności i funkcji, jakie pełni kultura współczesna (np. jako mocną stroną poznańskiej kultury wskazuje się potencjał teatrów alternatywnych, lecz próby stworzenia sceny, którą mogłyby użytkować, nie są uważane za istotne);
- bezdomność poznańskich instytucji kultury (własnej sceny nie posiadają np. Polski Teatr Tańca, Filharmonia Poznańska).

Drugim wskazywanym problemem jest brak konsekwencji, której jaskrawym przykładem jest powstanie Pawilonu Nowej Gazowni. Zbudowany i oddany do użytku jako element całościowego projektu, stracił swoje uzasadnienie w momencie podjęcia decyzji o porzuceniu planów adaptacji budynków gazowni na potrzeby kultury. W zamierzeniach pawilon miał być miejscem wdrażania nowych sposobów zarządzania oraz budować miał społeczne zaplecze dla powodzenia realizowanego projektu. Tymczasem wpisał się w praktykę angażowania znacznych środków finansowych w przedsięwzięcia „prowizoryczne”, a kosztowne.

Podobnie rzecz się ma w przypadku wydatków ponoszonych na organizację i oprawę pojedynczych wydarzeń i konkursów na projekty, które nigdy nie będą realizowane.

Trzecim wskazywanym problemem jest brak równoważności w polityce kulturalnej miasta, zwróconej ku przeszłości i konserwowaniu jej śladów. Zamek Króla Przemysła i Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego (jakkolwiek ICHOT planowany jest jako instytucja bardzo zaawansowana technologicznie) służą petryfikacji historii, podczas gdy niedostrzegane jest przez decydentów znaczenie kultury żywej, powstającej i dziejącej się na naszych oczach.

Tymczasem miejsca o wielkim potencjalnie, możliwym do wykorzystania na cele kulturalne, okazują się dla kultury stracone (jak np. Stara Gazownia).

Wyniki badania „Mierzenie kultury w Poznaniu” wskazują, iż co czwarta instytucja posiadająca siedzibę ma plany rozwoju pod względem zwiększenia powierzchni używanej w dotychczasowej działalności. Wprowadzane zmiany w przestrzeń mają mieć charakter standardowy (wykorzystanie przestrzeni innej instytucji – użyczenie na czas trwania wydarzenia), radykalny (zmiana siedziby) lub kreatywny (przeniesienie działań do pleneru, zmiana statusu prawnego). Żaden z respondentów nie wspominał o rozbudowie lub remoncie budynku, pozwalającym uzyskać większy metraż. Przyczyny niepodejmowania tego typu kierunków rozwoju wynikają z barier ekonomiczno-organizacyjnych (brak finansów, niemożność wprowadzania zmian w budynek oraz brak zezwolenia ze strony zarządzających). W kilku przypadkach decydujące znaczenie miał brak zapotrzebowania na tego typu zmiany.

2 na 5 badanych instytucji jest w stanie przeprowadzić zajęcia kulturalne maksymalnie dla 50 osób, co czwarta – dla od 100 do 200 osób, a tylko co dziesiąta dysponuje przestrzenią pozwalającą na udział ponad 500 osób w wydarzeniu. Jest to bezpośrednio związane z profilem działalności. Okazuje się, co jest banalną prawdą, że wielkość powierzchni w metrach kwadratowych, czyli miejsce, może i w istotny sposób warunkuje charakter działalności. Pewne założenia stają się niemożliwe do spełnienia, kiedy górną granicą posiadanych przez instytucje przestrzeni są dwie sale.

65,4% instytucji nie jest przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Barierek architektonicznymi utrudniającymi osobom niepełnosprawnym dostęp do instytucji są: schody, brak podjazdów, brak windy przystosowanej do przewozu niepełnosprawnych, wąskie drzwi i przejścia, niedostosowana toaleta. Przeszkody w likwidacji tych barier są zazwyczaj związane z konstrukcją budynku i jego własnością. Instytucje często funkcjonują w wynajmowanych pomieszczeniach, stąd takie zmiany wymagałyby zgody administratora lub właściciela. Co najmniej 8 z nich znajduje się w budynku, w którym zmiany są zabraniane przez konserwatora ze względu na zabytkowy charakter obiektu. Dodatkowym, często wymienianym powodem, są koszty i bariery pieniężne.

W poznańskiej infrastrukturze kulturalnej brak także innych, absolutnie podstawowych, warunków prowadzenia działalności: 12,8% podmiotów nie posiada na swoim terenie toalety dla odwiedzających, 44% nie posiada szatni, 79,8% – windy, 72,2% – sali prób z wyposażeniem. Tylko 18% instytucji w Poznaniu posiada zasoby materialne, które w sposób satysfakcjonujący wpływają na jej standard, takie jak: garderoba, nagłośnienie, sala prób z wyposażeniem technicznym.

Jak zatem w świetle tych danych postulować realizowanie potrzeb drugiego rzędu, kiedy ewidentne i rażące są elementarne braki? Brak jest podstaw, a deficyty te nie mają swoich ekwiwalentów.

Zakładane przez instytucje samodzielne prace modernizacyjne z powodów finansowych ograniczają się w większości wypadków do wymiany okien, drzwi, wykładzin czy malowania. Prace te można jednak uznać za „kosmetyczne”, gdy tymczasem istnieje potrzeba gruntownych zmian.

Przy badaniu planów rozwoju instytucji, możemy uchwycić i przedstawić jedynie aspekt życzeniowy, choć sam projekt zakłada ambitnie: „zwiększenie zatrudnienia, poszukiwanie nowych partnerów do współpracy, rozwój działalności instytucji poza dotychczasowy obszar przestrzenny, poszerzenie docelowej grupy odbiorców”⁴. Dlaczego tak się dzieje? Ponieważ badany podmiot nie jest samosterny. Zależy od decyzji zwierzchników – wewnątrz, jest to hierarchia w ramach instytucji, zewnętrznym regulatorem jest administracja samorządowa. Charakter zmian jest zatem jedynie potencjalny, deklaracyjny i życzeniowy, a w efekcie – ostatecznie nie zachodzi.

Ten katalog problemów można skonfrontować z zapisami programu Kulturalny Poznań, będącego częścią Strategii Miasta Poznania do 2030 roku, gdzie zapisano planowane działania:

„2.2 Budowa nowych obiektów na cele kultury, m.in:

- Zamek Przemysła
- Rezerwat Archeologiczny na Ostrowie Tumskim
- Uniwersyteckie Muzeum Natury
- Galeria/Muzeum Sztuki Współczesnej
- Hala widowiskowa dla 10-15 tys. widzów
- Centrum Teatru Niezależnego

2.3 Rewitalizacja, modernizacja i adaptacja na cele kulturalne obiektów zabytkowych i przemysłowych o wysokiej wartości historycznej, m.in:

- Nowa/Stara Gazownia
- Rewitalizacja i adaptacja turystyczno-kulturalna XIX-wiecznego pierścienia fortecznego w Poznaniu

2.4 Rozbudowa, modernizacja i wykorzystanie istniejącej infrastruktury, w tym miejskich jednostek kultury:

⁴ Patrz: Raport Badawczy „Mierzenie Kultury w Poznaniu”.

- Rozbudowa Biblioteki Raczyńskich
- przebudowa i modernizacja Sali Wielkiej Centrum Kultury Zamek
- adaptacja dawnego kina Olimpia na siedzibę Teatru Muzycznego
- modernizacja budynku Galerii Miejskiej Arsenał i Wielkopolskiego Muzeum Wojskowego
- utworzenie Pasażu Kultury
- Park Cytadela – miejsce sztuki, rozrywki i rekreacji
- udostępnienie przestrzeni MTP oraz obiektów sportowych na organizację imprez i wydarzeń artystycznych
- adaptacja lub budowa nowych pomieszczeń na potrzeby Filharmonii Poznańskiej, Teatru Wielkiego, Polskiego Teatru Tańca Baletu Poznańskiego, Muzeum Narodowego i Orkiestry Kameralnej PR Amadeus”.

Z konfrontacji tej wynika dramatyczna rozbieżność pomiędzy założonymi w Strategii Miasta Poznania planami, a rzeczywistością miasta, w którym infrastruktura kulturalna jest w fatalnym stanie technicznym, a przestrzenie dla kultury żywej, dziejącej się, rozwijającej – znikają.

REKOMENDACJA 1

- 1a. Postulujemy urealnienie planów inwestycyjnych miasta w zakresie infrastruktury kultury, zamiast realizacji przypadkowych inwestycji. Po zestawieniu cytowanych powyżej zapisów Strategii Miasta Poznania i Wieloletniego Planu Finansowego, widać wyraźnie, że przy planowanym zmniejszeniu budżetu na następne lata, realizacja założeń Strategii jest zagrożona. Dlatego rekomendujemy, aby władze miasta w porozumieniu ze środowiskiem kulturalnym (przedstawiciele Obywatelskiego Forum Kultur lub/i poprzez prowadzenie badań jakościowych) wypracowały realny plan inwestycji w infrastrukturę, służący nie petryfikacji przeszłości (w tym obszarze potrzeby są zaspakajane), lecz rozwojowi kultury współczesnej.
- 1b. Modernizację i renowację istniejących zasobów infrastruktury, zaplanowaną i prowadzoną w sposób przemyślany (zamiast podejmować działania pozorne, jak np. organizować konkurs na przebudowę budynku, który nie ma szans na realizację, przeznaczyć te środki na remont i dostosowanie standardu budynku do wymagań współczesności; zamiast budowania kosztownych prowizorycznych miejsc – remont amfiteatru na Cytadeli, umożliwiając jego wykorzystanie na działania plenerowe).
- 1c. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego miejsc przewidzianych na intensywne działania kulturalne w przestrzeni otwartej.

REKOMENDACJA 2

W przypadku organizacji pozarządowych najczęściej wskazywane jako utrudnienie w pozyskaniu odpowiedniej przestrzeni były bariery finansowe, związane z kosztami

wynajmu. Drugą najbardziej istotną przyczyną jest, zdaniem respondentów, brak odpowiednich obiektów do zagospodarowania w mieście. Dlatego rekomendujemy wprowadzenie ułatwień w możliwych formach eksploataowania przestrzeni wykorzystywanych na działalność kulturalną.

2a. Wprowadzenie preferencyjnych warunków wynajmu/użyczenia miejsc przeznaczonych na działalność kulturotwórczą. W przypadku miejskich lokali użytkowych wymaga to zmiany uchwały Rady Miasta, regulującej wysokość czynszów, i wprowadzenia możliwości obniżenia stawki czynszu dla działalności kulturalnej.

Urealnienie programu akcji ZKZL „Lokal za złotówkę”, w zakresie np. relacji lokalizacji i stanu technicznego proponowanych lokali do koniecznych nakładów remontowych i warunków najmu.

2b. Opracowanie poradnika dla podmiotu, który chce zorganizować wydarzenie kulturalne w Poznaniu, w którym zostałaby nakreślona ścieżka administracyjna, jaką należy pokonać, aby zrealizować wydarzenie kulturalne lub projekt w miejscu publicznym lub instytucji, w oparciu o uaktualniane na bieżąco informacje na temat obowiązującego prawa, a także infrastruktury kulturalnej. Proponujemy zamieszczenie takiego poradnika na KULTURALNEJ PLATFORMIE KOOPERACYJNEJ (o której będzie mowa w dalszej części rekomendacji).

ZIDENTYFIKOWANY OBSZAR PROBLEMOWY II:

Zauważalny jest brak komunikacji pomiędzy poszczególnymi grupami działającymi w polu kultury – twórcami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami publicznymi i prywatnymi oraz zarządzającymi kulturą na szczeblu administracyjnym. Ten brak komunikacji zmniejsza efektywność podejmowanych działań, służących tworzeniu kultury, a także skutkuje trudnościami z dotarciem z ofertą do widzów. Grupą szczególnie odizolowaną od krwioobiegu kulturalnego są domy kultury, z jednej strony przejawiające małą aktywność w poszukiwaniu partnerów, z drugiej zaś często niedoceniane przez twórców/animatorów jako potencjalne miejsce realizacji wydarzenia kulturalnego.

REKOMENDACJA 3

Rekomendujemy stworzenie kanału komunikacyjnego, który umożliwiłby swobodny dostęp do uaktualnionych informacji infrastrukturalnych na temat miejsc o potencjale kulturotwórczym, w celu pobudzenia współpracy międzysektorowej. Punktem wyjścia dla proponowanego zalecenia jest przyjęcie założenia, że uaktualniane i nasycone merytorycznie podłoże informacyjne jest podwaliną dla efektywnego kształtowania relacji partnerskich wewnątrz pola kulturalnego.

Rekomenduje się zatem stworzenie KULTURALNEJ PLATFORMY KOOPERACYJNEJ, przestrzeni internetowej, skupiającej profile miejsc kulturalnych oraz organizacji

pozarządowych działających w obszarze kultury, które w owym polu umieszcząby informacje na własny temat w oparciu o założone kryteria, takie jak: posiadane zasoby materialne i ludzkie (wolontariusze, eksperci), przestrzeń udostępniana/przestrzeń poszukiwana, realizowane projekty, poszukiwani partnerzy do współpracy. Sądzymy, że istnienie takiego narzędzia przyniesie istotne korzyści dla osób i instytucji działających w polu kultury, udostępni platformę debaty dla podmiotów działających w sektorze kultury, pobudzi podmioty kulturalne do zaangażowania w promowanie własnych zasobów, umożliwi wyszukiwanie nowych partnerów do współpracy oraz upowszechni wiedzę prowadzącą do wymiany zasobów ludzkich i materialnych.

Z drugiej strony, upowszechnienie owych informacji wśród podmiotów współdziałających w sektorze kulturalnym oraz wśród prywatnych donatorów pobudziłoby kooperację międzysektorową – promowanie informacji na temat udostępnianych zasobów ludzkich i materialnych, poszukiwanie partnerów do współpracy, wyszukiwanie nowych kanałów finansowania wśród prywatnych przedsiębiorców.

Cechami charakterystycznymi wdrożonego narzędzia będą:

- łatwość obsługi,
- czytelność treści,
- skumulowany charakter promowanych informacji.

Zastosowanie podanego rozwiązania umożliwiłoby bieżące monitorowanie i uaktualnianie stanu infrastruktury kulturalnej, która z racji swojego zmiennego charakteru (modernizacja, zamknięcia, poszerzenie profilu działalności, etc.), nie powinna być zamrażana w stabilnych raportach badawczych. Skumulowanie podłoża informacyjnego w jednym miejscu umożliwi diagnozowanie aktualnych potrzeb i braków w zakresie infrastruktury, a tym samym budowanie długofalowych strategii, w oparciu o informacje pochodzące bezpośrednio od podmiotów zaangażowanych w działalność sektora kultury. Udrożnienie kanałów komunikacji międzysektorowej ułatwi natomiast poszukiwanie nowych partnerów do współpracy, udostępniając informacje na temat potencjalnych źródeł eksploatacji przestrzeni.

KULTURALNĄ PLATFORMĘ KOOPERACYJNĄ prowadzić ma w założeniu GENERATOR KULTURY, rekomendowany przez grupę roboczą nr 2.

Korzyści dla niezależnych artystów:

Mobilność potencjału artystycznego uniemożliwia skonstruowanie inwentarza określającego jego zasobność. W związku z tym, Platforma Kooperacyjna miałaby stać się polem informacyjnym przyciągającym kapitał ludzki. Nie mogąc dookreślić wszystkich twórców działającym w sektorze kultury, zostaje udostępniona im wiedza na temat zaplecza infrastrukturalnego przestrzeni kulturalnych, z której mogą korzystać, poszukując partnerów do współpracy.

ZIDENTYFIKOWANY OBSZAR PROBLEMOWY III:

Poznańskie organizacje pozarządowe działające na rzecz kultury zazwyczaj funkcjonują na niewielkiej przestrzeni biurowej. Niemal co czwarta organizacja zajmuje powierzchnię nie większą niż 15 m², a 6 z nich nie posiada wyznaczonego miejsca na tego rodzaju działalność. Niemal 40% respondentów posiadających wydzieloną przestrzeń biurową wynajmuje pomieszczenie na ten cel. Wykorzystywanie mieszkania prywatnego oraz jego użyczenie są tak samo popularne wśród respondentów. Tylko 2 organizacje posiadają na własność przestrzeń biurową.

Znaczna część organizacji pozarządowych określiła zapotrzebowanie na powierzchnię do realizacji projektów. Jej wielkość wahała się od 20 do 6000 m² lub, wyrażając wielkość przestrzeni poprzez liczbę miejsc – od 500 do 1000 miejsc.

Można zauważyć, że olbrzymie znaczenie dla większości organizacji mają fundusze publiczne, które nierzadko są jedyną formą finansowania działalności. Mniejsze znaczenie mają sponsorzy prywatni (przedsiębiorcy), choć ich darowizny i sponsoring stanowią filar dla pewnych organizacji. Inne formy pozyskiwania funduszy to: cegiełki, wpłaty od uczestników projektów lub członków organizacji oraz prowadzenie działalności dodatkowej, dzięki której pozyskiwany jest kapitał. Uzależnienie od dotacji zewnętrznych i niepewność ich posiadania utrudnia perspektywiczne myślenie i planowanie przyszłości organizacji.

Z Trzecim Sektorem, ale nie tylko z nim, jest związany także wolontariat, zjawisko relatywnie młode w Polsce oraz, niestety, statystycznie niewystarczająco popularne. Problem ów utrzymuje się w niezmienionej czy też może nieznacznie zmodyfikowanej formie (ostatnio notuje się niewielki wzrost zainteresowania ideą, a w konsekwencji praktyką wolontariatu). Kanałem dystrybucji ogłoszeń o pracy dla wolontariuszy jest w dużej mierze „buzz marketing” czyli obieg informacji wśród znajomych. Nie wykształciła się dotąd i nadal nie jest popularna promocja wolontariatu. Duże liczby osób działających pro bono wykorzystywane są sporadycznie i analogicznie do potrzeby, w przypadku organizowania dużych wydarzeń kulturalnych. Współpraca z wolontariuszami przeważnie ma charakter nieciągły, okazjonalny. Jednakże zdarzają się także przypadki, w których kulturotwórczy podmiot odczuwa brak osób pracujących w charakterze wolontariusza, a z wymienionych wcześniej przyczyn, nie ma szans czy też łatwości w pozyskaniu go. Rekomendujemy zwrócenie uwagi na zjawisko współpracy o charakterze wolontariatu, szczególnie odwołujemy się do potrzeby formułowania medialnych przekazów, jak i kampanii społecznych, które rzuciłyby światło i nagłośniły, ważny z punktu widzenia nas wszystkich, temat.

REKOMENDACJA 4

Stworzenie miejsca/instytucji, która:

- wspierałaby organizacje pozarządowe w sprawnym funkcjonowaniu prawno-administracyjnym;

- udzielałaby pomocy w promowaniu określonych działań/projektów, w tym negocjowałaby z miastem darmowe przestrzenie reklamowe dla organizacji pozarządowych;
- rozpowszechniałaby ideę wolontariatu przy współpracy z mediami oraz centrami wolontariackimi
- dysponowałaby i udostępniała wolne przestrzenie dla organizacji pozarządowych- z jednej strony fizyczne przestrzenie udostępnianie tymczasowo, będące w posiadaniu Inkubatora, z drugiej strony –prowadzenie działań ukierunkowanych na negocjowanie preferencyjnych cen za wynajem powierzchni na cele kulturalne;
- stanowiłaby przestrzeń wspólnego dialogu, wymiany doświadczeń, mediacji pomiędzy podmiotami przynależnymi do Trzeciego Sektora
- służyłaby pozyskiwaniu środków od sponsorów prywatnych (firm i osób cywilnych)

Funkcje te powinien pełnić lokalny GENERATOR KULTURY, rekomendowany przez grupę roboczą nr 2.

ZIDENTYFIKOWANY OBSZAR PROBLEMOWY IV:

Realizacja badania unaoczniała kluczowe problemy związane z mierzaniem statystycznym lokalnych instytucji kulturalnych. Po pierwsze, zderzenie ze sporą liczbą odmów, uzasadnianą brakiem czasu (najczęstsza przyczyna niezrealizowanego wywiadu), czy też niewpisaniem się instytucji w profil proponowanego wywiadu – według części badanych stworzenie zunifikowanego narzędzia dla wszystkich kategorii instytucji okrawało je ze swoistości działania. W wielu przypadkach respondenci wyrażali sceptyczną postawę w związku z praktycznym wykorzystaniem rezultatów badania, wyrażając niepokój, że zastosowane metody służą jedynie intensyfikacji raportów, których nikt nie czyta. Można było odnieść wrażenie, że część badanych odstręczała zbyt rzeczowa i sztywna forma pytań. Sporym utrudnieniem okazały się również bariery organizacyjne – brak odpowiedzi na maile i telefony, przekładanie tudzież niedotrzymywanie terminu wywiadu, nieobecność osób decyzyjnych. Po drugie, niedosyt informacyjny powodowany był utrudnieniami biurokratycznymi. Hierarchiczna struktura panująca w większości instytucji częstokroć uniemożliwiała bezpośrednie skontaktowanie się z jednostkami decyzyjnymi, a liczba pośredniczących osób uniemożliwiała efektywne przeprowadzenie wywiadu. W kilku przypadkach pojawił się zdecydowany brak zgody zarządu na wzięcie udziału w badaniu. Hierarchiczność instytucji kulturalnych przejawiała się również w trakcie realizacji ankiet (dostosowywanie do oczekiwań zarządzających, obawa o utratę wizerunku), a także w podejmowanych działaniach.

REKOMENDACJA 5

Potrzeba cyklicznego monitorowania stanu infrastruktury kulturalnej, ze względu na jej zmienną/stabilną strukturę.

Owa dwutorowość polega, z jednej strony, na potrzebie uchwycenia zmiany – rozumianej dosłownie jako zmiana siedziby instytucji kulturalnej/organizacji pozarządowej, jak również pośrednio jako uaktualnianie profili działalności danych miejsc, planowanych

przez nie strategii wewnątrzrozwojowych, określenie nieużytkowanych przestrzeni, etc. Z drugiej strony natomiast, warto skupić się na zweryfikowaniu miejsc, które nie ulegają zmianie, zarówno w sensie skostnienia materialnego, jak również pod względem monotematycznej oferty kulturalnej niedostosowanej do nowych form uczestnictwa w kulturze. Miejsc, które nie są poddawane modernizacji, długoterminowo bazując na tym samym kapitale infrastrukturalnym⁵.

Luka informacyjna na temat posiadanych zasobów materialnych, kapitału ludzkiego oraz podejmowanych sposobów działania powoduje niemożność wprowadzenia długoletniego planu dofinansowywania poszczególnych miejsc wymagających modernizacji.

W nawiązaniu do powyższej diagnozy, zaleca się wykorzystanie nowych narzędzi umożliwiających efektywne prowadzenie inwentaryzacji miejsc kulturalnych w Poznaniu. Częściowo, tego typu badanie może być realizowane w ramach funkcjonowania Kulturalnej Platformy Kooperacyjnej. Przyjęcie takiego rozwiązania stymulowałoby obustronną motywację – zarówno miasta, jak i miejsc kulturalnych – do aktywnego zaangażowania w uaktualnianie danych na stronie.

Identyfikacja obszaru problemowego wskazała jednocześnie, iż statystyczne metody badania infrastruktury kulturalnej są niedostateczne dla uchwycenia faktycznego poziomu przemian i potrzeb w tym obszarze. Docelowo postulujemy zatem wykorzystywanie metod jakościowych w prowadzeniu badań nad stanem infrastruktury kulturalnej, opracowanych we współpracy z środowiskiem uniwersyteckim.

Zaleca się również cykliczne badanie uczestników kultury, w szczególności zwrócenie uwagi na ich potrzeby, preferencje i faktycznie praktykowane formy partycypacji w kulturze, aby wprowadzane strategie inwestycyjne oparte zostały o wyczerpującą diagnozę stanu infrastruktury społeczno-kulturalnej w Poznaniu.

Potrzeba cyklicznego badania infrastruktury nie jest związana jedynie z próbą stworzenia inwentarza miejsc kulturalnych, który ułatwiłby możliwości kooperacyjne pomiędzy poszczególnymi podmiotami działającymi w sektorze kultury (częstym problemem uniemożliwiającym przeprowadzenie wywiadu były nieaktualne dane kontaktowe – przypadek organizacji pozarządowych), lecz ma również na celu dostosowanie logiki dofinansowywania do przemian społeczno-demograficznych.

ZNACZENIE PROWADZONEGO BADANIA MIERZENIE KULTURY W POZNANIU DLA REZULTATÓW PRACY GRUPY

Raport jest wstępną diagnozą badanego zagadnienia, rozumianą jako punkt zakotwiczenia do dalszych dyskusji. Mamy świadomość, iż grupa respondentów uczestniczących w badaniu nie spełnia metodologicznego kryterium reprezentatywności – ze względu na sporą liczbę odmów, okres prowadzenia badania oraz ograniczone możliwości finansowe realizatorów. Wyniki badań powinny służyć zatem jako ramy pola debaty, w których dojść ma do konfrontacji

⁵ Patrz: raport z badania „Mierzenie kultury w Poznaniu”.

polifonicznych opinii i doświadczeń podmiotów działających w polu kultury. Prezentowana analiza natomiast powinna być uznawana za punkt wyjścia, a nie etap docelowy.

Niewątpliwą korzyścią przeprowadzonych badań jest wywołanie dyskusji na temat konieczności efektywnego monitorowania stanu poznańskiej infrastruktury kulturalnej, w celu dostarczenia uaktualnionej wiedzy podmiotom, zarówno bezpośrednio związanym z prowadzeniem działalności w tym obszarze, jak również ich potencjalnym współtwórcom (organizacjom pozarządowym, niezależnym artystom, przedstawicielom sektora prywatnego etc.). Podłoże informacyjne stać się powinno punktem wyjścia do negocjowania i konsultowania określonych zagadnień, problemów, kierunków przemian podnoszących jakość i efektywność infrastruktury kulturalnej jako takiej. Dodatkową korzyścią wypływającą z badań jest wyjście poza okrojone definiowanie infrastruktury kulturalnej, ograniczające jej rozumienie do wymiaru materialno-technicznego. Przyjęta w raporcie perspektywa analizuje infrastrukturę kulturalną na trzech płaszczyznach, badając jej zaplecze materialne, organizacyjne oraz kapitał ludzki.

RAPORT BADAWCZY „MIERZENIE KULTURY W POZNANIU”

1. Stworzenie inwentarza instytucji kulturalnych i organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury w Poznaniu wraz z rozpoznaniem posiadanego przez nich zaplecza materialno-technicznego i potencjału do działania.
2. Wyodrębnienie potencjalnych obszarów wsparcia w ramach działalności instytucji kulturalnych i organizacji pozarządowych. Wskazanie priorytetowych obszarów wymagających zmiany, modernizacji, ulepszenia – odniesienie się do aktualnego zaplecza materialnego respondentów.
3. Określenie potencjału rozwojowego instytucji.
4. Weryfikacja profilu działalności instytucji wraz z jej działalnością dodatkową i efektywnością działania.
5. Wskazanie głównych przeszkód uniemożliwiających sprawne funkcjonowanie instytucji kulturalnych oraz organizacji pozarządowych, ze szczególnym określeniem znaczenia stanu infrastruktury kulturalnej w Poznaniu.
6. Określenie technik wykorzystania posiadanych zasobów oraz stosowanych metod uzupełniania luk infrastrukturalnych.
7. Ocena kooperacji międzyinstytucjonalnej opracowana na podstawie: określenia i dopasowania grup odbiorców, faktycznego profilu działalności danych instytucji, partnerów i częstości podejmowanej współpracy przez respondentów, praktykowanej formy współpracy i preferencji dotyczących rozwoju na linii NGO-instytucje kulturalne.
8. Określenie wpływu aspektów infrastrukturalnych (posiadane zasoby materialne, powierzchnia, kadry) na możliwość sprawnego działania.
9. Ocena stopnia uzależnienia infrastruktury od czynników ekonomicznych i prawno-administracyjnych.

METODOLOGIA BADANIA

Postawione cele badawcze oraz specyfika badania infrastruktury kulturalnej, zgodnie z przyjętymi założeniami, wymagały kompleksowego poznania podmiotów działających w obrębie kultury w trzech obszarach: materialno-technicznym, organizacji działania i kapitału ludzkiego. Tak rozbudowane pole zainteresowań skłoniło do podjęcia pewnych kroków w zakresie metodologii badania.

TECHNIKA BADAWCZA

Badanie zostało przeprowadzone w oparciu o technikę badania ankietowego PAPI, czyli wywiadów bezpośrednich, w których ankieter zapisuje uzyskane odpowiedzi na papierowym egzemplarzu kwestionariusza ankiety. Zaletą tej techniki jest możliwość udzielania wyjaśnień przez ankietera w przypadku niezrozumienia pytania, zadawania przez niego dodatkowych pytań oraz pozyskiwania pełniejszych i wyczerpujących odpowiedzi na pewne tematy. Wywiad ten może też być realizowany w dowolnej lokalizacji. Do mankamentów techniki należy zaliczyć koszt realizacji badania oraz długi czas realizacji badania.

Na potrzeby badania stworzono dwa kwestionariusze badawcze skierowane do dwóch różnych grup respondentów. Zakres pytań w pewnym zakresie był zbliżony (posiadana przestrzeń, współpraca, bariery działania), jednak tematyka była dostosowana do różnej sytuacji i innych form działania w obu tych grupach.

Konstrukcja kwestionariusza pozwalała na pozyskiwanie danych ilościowych i w znacznej mierze także informacji o charakterze jakościowym. Plan stworzenia na podstawie uzyskanych wyników inwentarza instytucji kulturalnych oraz inwentarza organizacji pozarządowych wymagał utworzenia kilku pytań o charakterze otwartym, pozwalających na zbieranie danych charakteryzujących instytucje i organizacje. Tym samym respondenci zostali poinformowani o tym celu badania oraz o możliwości dalszego wykorzystania dostarczonych przez nich danych w tworzeniu wspomnianych inwentarzy, charakteryzujących posiadane przez danego respondenta zasoby infrastrukturalne.

PRÓBA BADAWCZA

Badaniem miały zostać objęte podmioty tworzące infrastrukturę kulturalną lub korzystające z niej w celu realizacji zadań na rzecz kultury w Poznaniu. Na etapie przygotowania do badania problematyczne stało się doprecyzowanie populacji badanej, w wyniku niejasności pojęć kulturowy i kulturotwórczy.

Zdefiniowanie przestrzeni kulturotwórczych i kulturalnych wymagało przyjęcia pewnych kryteriów i dokonania na ich podstawie selekcji. Należy jednak pamiętać, że poza podmiotami objętymi badaniem w mieście funkcjonują inne organizacje, grupy i inicjatywy działające w strefie kultury, a nie objęte tym badaniem. Poniekąd trudność w doprecyzowaniu populacji badanej wynika z braku pełnych baz danych dotyczących miejsc i organizacji kształtujących poznańską kulturę, nieformalnego charakteru pewnych

inicjatyw oraz drugorzędnego znaczenia aspektu kulturalnego w prowadzonych formach działalności. Niemniej, brak określenia źródeł potencjału kulturalnego miasta oraz brak zbiorczej informacji o działających w tym zakresie podmiotach działają na niekorzyść myślenia o kulturze w mieście i samego jej pojmowania.

Ostatecznie do populacji badanej zaliczono podmioty określane jako miejsca związane z kulturą, o usankcjonowanym charakterze (instytucja, przedsiębiorstwo, organizacja NGO), posiadające pewne zaplecze materialno-techniczne. Badaniem objęto zatem:

- instytucje działające w strefie kultury podlegające zarządowi samorządu,
- prywatne przedsiębiorstwa o potencjale kulturotwórczym,
- organizacje pozarządowe działające w sektorze kultury.

W przypadku instytucji oraz organizacji pozarządowych posłużono się dostępnymi spisami tego rodzaju podmiotów, przy czym ich aktualność oraz pełność danych budziły pewne zastrzeżenia. Prywatne przedsiębiorstwa wybierane były na podstawie dostępnych spisów pewnych typów działalności (kina, galerie, etc.) oraz na podstawie eksperckiej oceny członków Sztabu. Tym samym dobór miał tu charakter celowy.

Badanie w swoim założeniu miało mieć charakter wyczerpujący. Do wzięcia w nim udziału zostali zaproszeni przedstawiciele 55 organizacji pozarządowych oraz 204 instytucji i przedsiębiorstw prywatnych (kina studyjne, muzea, galerie, teatry, biblioteki, chóry, aule, kluby etc.). Po przeprowadzeniu badania uzyskano wyniki od 69,1% NGO oraz 53,4% instytucji.

REALIZACJA BADANIA

Badanie było realizowane od końca lipca do początku października 2011 roku. Badanie realizowane było z przedstawicielami podmiotów znajdujących się w próbie badawczej, którzy byli zaznajomieni z sytuacją i działalnością organizacji/instytucji. Ankieterami byli wolontariusze działający na rzecz Sztabu antykrzysowego na rzecz poznańskiej kultury, którzy samodzielnie docierali do respondentów i przeprowadzali badanie. W kilku przypadkach, uzasadnionych brakiem czasu, niedostępnością osoby mogącej udzielić odpowiedzi na pytania lub brakiem możliwości spotkania, ankieta była wypełniana samodzielnie przez respondenta i odsyłana drogą elektroniczną lub pocztową.

W trakcie realizacji badań dotyczących infrastruktury kulturalnej ankieterzy dokonali następujących spostrzeżeń:

- część ankietowanych była negatywnie lub neutralnie nastawiona do ankiety, nie dostrzegała szans zmian w sytuacji kultury w Poznaniu dzięki tego typu badaniom; inni chętnie udzielali kompleksowych informacji;
- badanie infrastruktury powinno być dostosowane do poszczególnych typów podmiotów (indywidualne podejście i charakter);
- respondenci negatywnie podchodzili do pytań dotyczących przestrzeni i materialnego zaplecza; oczekiwali pytań dotyczących działalności;

- hierarchiczność instytucji kulturalnych przejawia się w trakcie realizacji ankiet (dostosowywanie do oczekiwań zarządzających, obawa o utratę wizerunku), a także w podejmowanych działaniach;
- stosunkowo duży procent odmów udziału w badaniu, istotnym z uwagi na prowadzoną działalność, i małe zainteresowanie badanych działaniami Sztabu.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE W SFERZE KULTURY POZNAŃSKIEJ JAKO PODMIOT KSZTAŁTUJĄCY INFRASTRUKTURĘ KULTURALNĄ MIASTA – WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

Udział w badaniu wzięło 38 organizacji pozarządowych, których działanie zaliczane jest do szeroko rozumianej sfery działalności kulturowej. Zróżnicowany jest profil działalności zbadanych NGO oraz obrane kierunki działań, w tym działalność artystyczna i kulturowa, edukacja odbiorcy kultury oraz promowanie sztuki, poszczególnych dziedzin kultury, dorobku kulturowego czy młodych artystów. Szczegółowe informacje na temat poszczególnych organizacji, zakresu ich działania oraz możliwości realizacji projektów umieszczone są w Inwentarzu Organizacji Pozarządowych (załącznik nr 1).

Należy podkreślić, że respondentów cechowało duże zróżnicowanie nie tylko pod względem profilu działalności. W badanej grupie znalazły się zarówno organizacje, które realizują masowe, cykliczne projekty, będące głównym trzonem ich działalności, takie, które mają szerokie pole działań i realizują zróżnicowane projekty dla różnych odbiorców, jak i organizacje, których działania mają wąski wymiar i skierowane są do zawężonego grona odbiorcy (według kryterium, jakim jest terytorium lub specyfika działania). Sposób działania organizacji przekłada się na jej potrzeby infrastrukturalne i możliwości działania, o czym warto pamiętać podczas zapoznawania się z wynikami badania. Nie bez znaczenia dla poszczególnych organizacji jest także staż ich istnienia, skutkujący doświadczeniem oraz zakorzenieniem w świadomości mieszkańców i władz miasta.

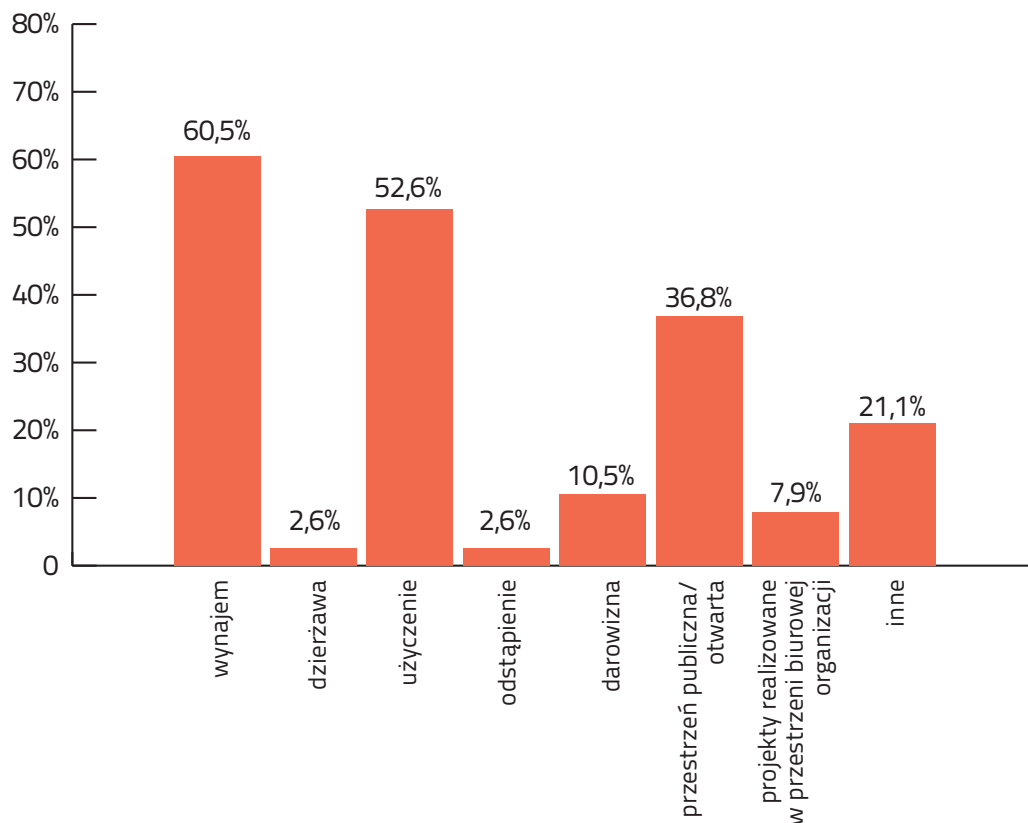
ZASOBY INFRASTRUKTURALNE I PRZESTRZENNE WOBEC POTRZEB ORGANIZACJI

Liczebność składu osobowego organizacji wahała się od 2 do 600 członków. Niemal 40% wszystkich NGO (15 organizacji) liczyło do 10 osób zaangażowanych w działalność stowarzyszenia lub fundacji, 23,7% miało od 11 do 20 osób w składzie, a tylko 4 organizacje pozarządowe – powyżej 50. W przypadku najbardziej rozbudowanych pod względem osobowym organizacji można założyć, że członkowie różnią się między sobą stopniem zaangażowania w realizowane projekty.

Uwzględniając konieczność prowadzenia zróżnicowanych działań w ramach zarządzania i funkcjonowania organizacji pozarządowej, respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytania charakteryzujące przestrzeń wykorzystywaną na działania statusowe organizacji, z zaznaczeniem podziału na przestrzeń administracyjno-biurową i przestrzeń, w której realizowane są projekty.

Poznańskie organizacje pozarządowe działające na rzecz kultury zazwyczaj funkcjonują na niewielkiej przestrzeni biurowej. Niemal co czwarta organizacja zajmuje powierzchnię nie większą niż 15 m², a 6 z nich nie posiada wyznaczonego miejsca na tego rodzaju działalność. Powierzchnię powyżej 30 m² zajmuje 13 organizacji, z czego 3 posiadają biura o metrażu powyżej 100 m². Niemal 40% respondentów posiadających wydzieloną przestrzeń biurową wynajmuje pomieszczenie na ten cel. Wykorzystywanie mieszkania prywatnego oraz jego użyczenie są tak samo popularne wśród respondentów – z obu tych form korzysta 25% badanych. Tylko 2 organizacje posiadają na własność przestrzeń biurową. Sposób organizacji prac biurowych i administracyjnej działalności organizacji uzależniony jest od danej przestrzeni, przy czym ona sama jest determinowana możliwościami finansowymi organizacji oraz rzeczywistą potrzebą posiadania tego typu miejsca. Dla części organizacji takie miejsce realizacji spraw organizacyjnych jest praktyczne i adekwatne dla potrzeb. Dla 60,5% organizacji posiadana przestrzeń jest wystarczająca dla potrzeb ich działalności, a 3 miały problem z oceną sytuacji w tym zakresie, co wynikać może z różnej intensywności działań w ciągu roku. Respondenci, którzy negatywnie ocenili miejsce bieżącej działalności pod względem przestrzennym, usatysfakcjonowani byłiby powierzchnią biurową liczącą od 17 do 2000 m², co wskazuje na zróżnicowane potrzeby NGO w tym zakresie.

Wykres 1. Popularność form użytkowania przestrzeni na realizację projektów wśród organizacji pozarządowych.

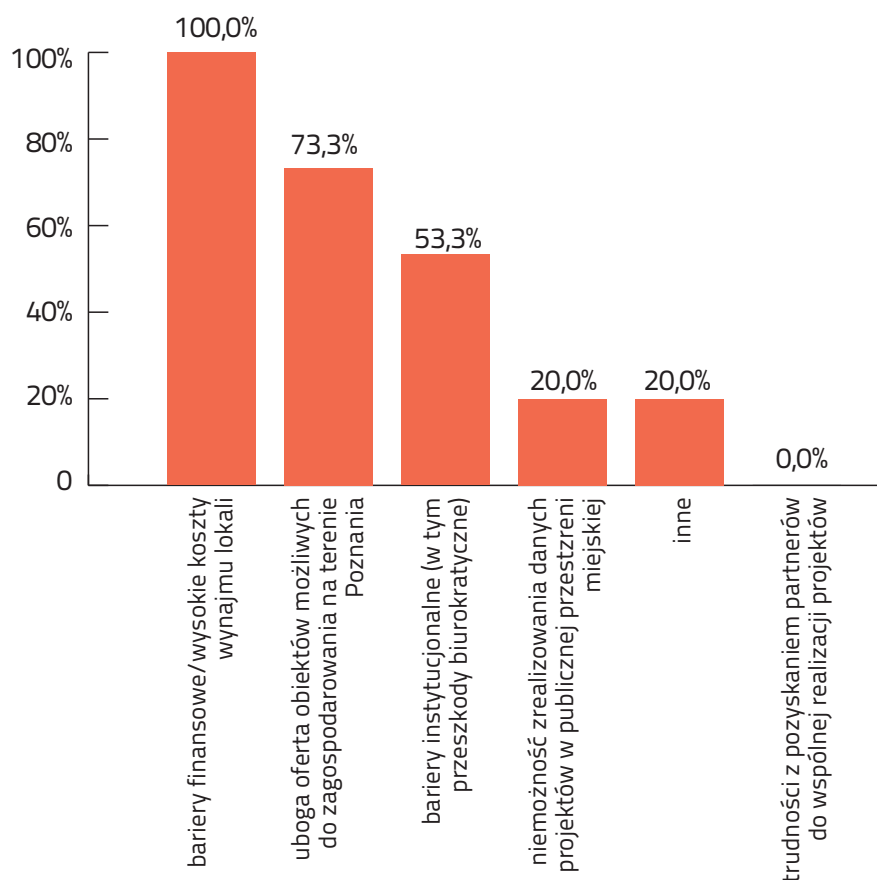

W przypadku realizacji założeń statutowych organizacji o charakterze kulturalnym istotna jest dostępność do przestrzeni, w których możliwa jest realizacja zaplanowanych

projektów. W zależności od profilu organizacji są to zatem pomieszczenia przystosowane do organizowania w nich koncertów, wystaw, zajęć edukacyjnych, pokazów filmów, prezentacji, etc. Najczęstszą formą pozyskiwania pomieszczeń na tego typu działania jest wynajem, z którego korzysta 60,5% organizacji, co wiąże się z koniecznością zabezpieczenia środków finansowych na ten cel. Kolejnymi popularnymi formami użytkowania przestrzeni w trakcie realizacji projektów są użyczenie (52,6% organizacji), które łączy się z nawiązywaniem współpracy z innymi podmiotami o charakterze prywatnym lub publicznym, oraz wykorzystanie przestrzeni publicznej/otwartej (36,8% organizacji).

Należy tu pamiętać, że potrzeby przestrzenne poszczególnych projektów są zróżnicowane, co przekłada się na ocenę dostępnych przestrzeni. 19 badanych organizacji non-profit określa dostępną przestrzeń jako komfortową do zrealizowania określonych przedsięwzięć, 12 – jako niekomfortową, 3 organizacje mają problem z oceną sytuacji. Dodatkowo 14 respondentów określiło zapotrzebowanie na powierzchnię do realizacji projektów, wynikające z podejmowanych zadań. Wielkość pożądanых pomieszczeń wahała się od 20 do 6000 m² lub, wyrażając wielkość przestrzeni poprzez liczbę miejsc – od 500 do 1000 miejsc.

Wykres 2. Przeszkody uniemożliwiające zdobycie przestrzeni niezbędnej do realizacji planowanych zadań, z którymi spotykają się organizacje pozarządowe w Poznaniu.

Inne to: brak strategii miasta, wypełnienie galerii, brak odpowiedniej przestrzeni.

Organizacje wskazujące na trudności w pozyskaniu odpowiednich przestrzeni poproszone zostały o próbę określenia przyczyn tych problemów. Dla wszystkich z 15

organizacji barierę stanowią koszty wynajmu lokalu i związane z tym konsekwencje (pozyskiwanie/zabezpieczanie funduszy). Inną znaczącą przeszkodą są braki w ofercie lokalowej i przestrzennej miasta oraz działających na jego terenie instytucji, a więc brak odpowiednich przestrzeni dla potrzeb projektów. Co istotne, żadna z organizacji nie odnotowała problemów w pozyskiwaniu partnerów i współpracy w zakresie gospodarowania dostępnymi lokalami/przestrzeniami.

20 organizacji uważa, że posiada wystarczającą liczbę sprzętów do realizacji celów statutowych. 15 organizacji odczuwa braki w tym zakresie. Deficyty najczęściej dotyczą: sprzętów i programów komputerowych, rzutników, drukarek i innych sprzętów biurowych, samochodów; rzadziej sprzętów muzycznych, nagłośnienia i oświetlenia (sprzętów niezbędnych do przeprowadzania zajęć etc.). Ponadto organizacje określające swoje zaplecze techniczne, stosunkowo często podkreślały, że choć dysponują określonym sprzętem w ilości odpowiedniej do ich potrzeb, problematyczne pozostają jego: stan, lata użytkowania bądź prywatny charakter.

EFEKTYWNOŚĆ PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ JAKO WSKAŹNIK BRAKÓW INFRASTRUKTURALNYCH

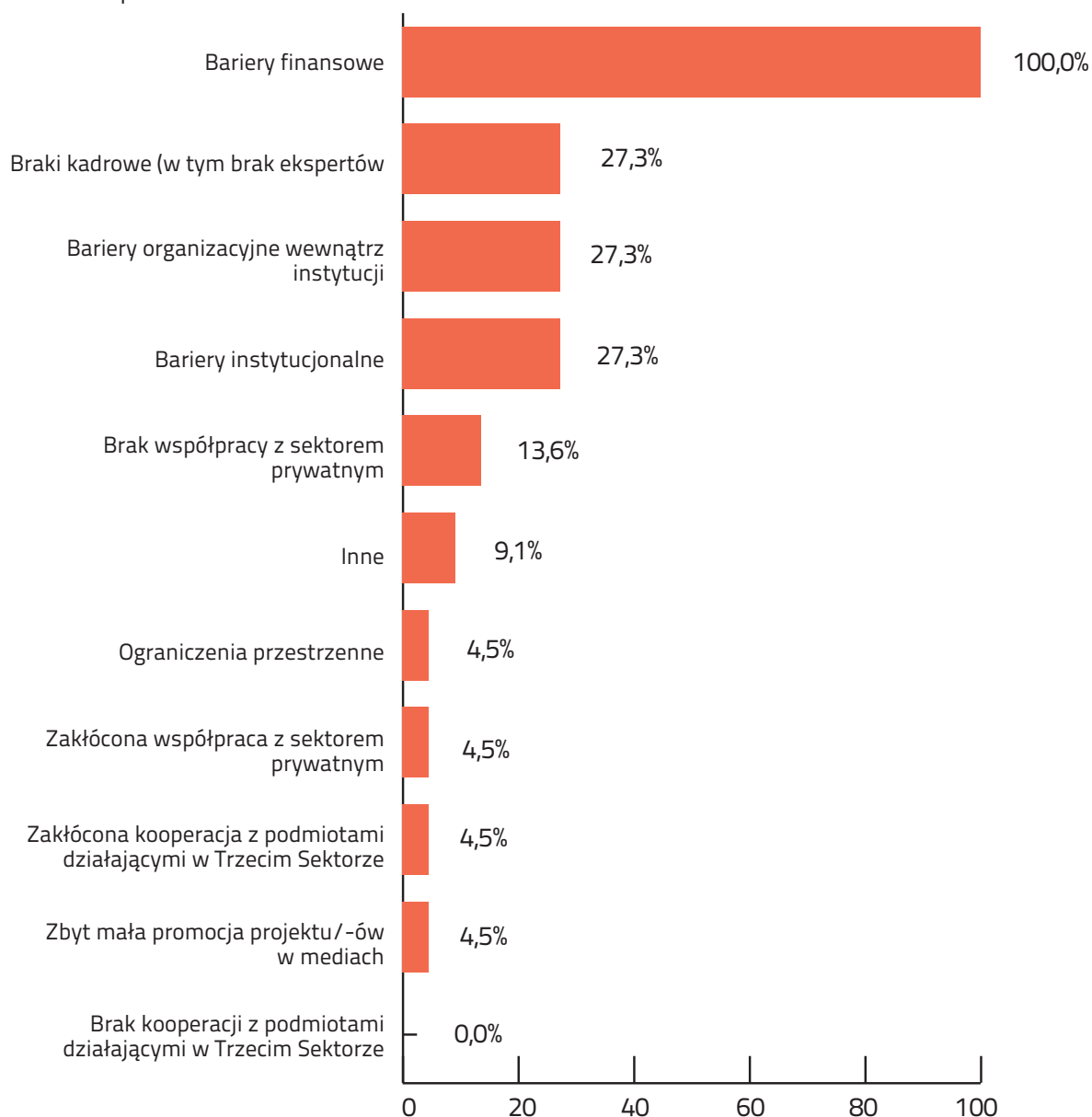
Deficyty w infrastrukturze kulturalnej, czyli brak lub niedostępność odpowiedniej przestrzeni, niedostępność sprzętu i innych zasobów materialnych, brak wykwalifikowanej kadry, etc., przekładają się na efektywność działań podejmowanych w zakresie promocji i popularyzacji kultury oraz jej wytworów. Stąd istotne stało się rozpoznanie możliwości skutecznego działania respondentów na terenie miasta Poznania, wraz z próbą rozpoznania, czy niepowodzenia w realizacji projektów są bezpośrednio związane z niedoskonałościami poznańskiej infrastruktury kulturalnej.

Oszacowanie przez respondentów stosunku zrealizowanych projektów do projektów niezrealizowanych pozwala przyjąć, że niemal [badanych NGO mówi o pełnej lub niemal pełnej realizacji zamierzonych projektów. Niemal wszyscy deklarują ponad 50-procentową realizację zaplanowanych zadań. Wątpliwości może tu budzić jednak samo pojęcie projekt niezrealizowany. W opiniach respondentów nie jest za taki uważany projekt, który zatrzymał się na etapie koncepcyjnym, ale projekt, który przerwany został w trakcie realizacji i wdrażania. Można wnioskować, że wdrażane projekty są uznawane za możliwe do realizacji w stosunku do istniejących i prawdopodobnie możliwych do zdobycia zasobów, a rozpoczęcie realizacji (i związane z tym nakłady) determinują chęć jego finalizacji. Rozpoznanie na etapie koncepcyjnym możliwości infrastrukturalnych realizacji danego projektu staje się niezbędnym elementem jego realizacji. Tym samym jednak braki infrastrukturalne mogą blokować próby realizacji innowacyjnych pomysłów.

20 badanych organizacji non-profit przyznało się, że w ostatnich 2 latach napotkało trudności podczas realizacji projektu, które uniemożliwiły jego realizację, natomiast 17 pozostałych nie napotkało takiego problemu w ostatnich latach. Zazwyczaj organizacje, które nie doświadczyły problemów w realizacji planów, skupiały się na organizacji

jednego, dorocznego wydarzenia (zaangażowanie 100% uwagi w realizację danego projektu), posiadały trwałe korzenie i tradycje działania lub dysponowały dodatkowym (poza dotacyjnym) źródłem finansowania projektów. Te elementy mogły wpływać na ich większą skuteczność działania. Rozdrobnienie działalności, szczególnie w połączeniu z niepewnością zasobów, niosło większe ryzyko niepowodzeń.

Wykres 3. Bariery przyczyniające się do niezrealizowania projektów kulturalnych przez organizacje non-profit w Poznaniu.

* Inne to: brak odbiorców, brak zainteresowania mediów.

Wszyscy respondenci jako przyczyny niepowodzeń w realizacji swoich projektów wskazywali bariery ekonomiczne. Braku finansów nie można uznać za deficyt infrastruktury, jednak niezaprzeczalnie te dwa aspekty są powiązane, gdyż środki pieniężne pozwalają na zakup lub wynajem niezbędnych zasobów. Wśród wskazywanych przyczyn niepowodzeń istotne okazały się także braki kadrowe, co miało większe znaczenie niż ograniczenia przestrzenne. Brak osób mogących realizować projekt może być zatem w niektórych

rodzajach działań bardziej istotny niż brak odpowiedniej przestrzeni. Znaczące trudności pojawiają także na drodze porozumienia z instytucjami mogącymi przyczynić się do realizacji projektu, natomiast komplikacji w trakcie realizacji projektu nie rodzi współpraca z innymi partnerami. Bariery instytucjonalne, w kontekście podejmowanej współpracy międzysektorowej, źródeł finansowania i nacisku na pozyskiwanie środków publicznych z instytucji, mogą być związane z barierami finansowymi.

14 z organizacji, którym nie udało się zrealizować jakiegoś z planowanych projektów deklaruje podjęcie działań zmierzających do ich realizacji w najbliższym czasie, pozostałe zaś mają trudności w jednoznacznym określeniu, czy będą jakieś kroki w tym kierunku podejmować. Większość planowanych działań skupia się na zlikwidowaniu przeszkód finansowych w realizacji projektów. Aż 9 z tych organizacji planuje przygotować projekt, który pozwoli im uzyskać środki publiczne (konkursy organizowane przez jednostki samorządu terytorialnego). 7 organizacji wspomina o alternatywnych środkach finansowania i poszukiwaniu sponsorów prywatnych. Inne organizacje planują ponowne przygotowanie założeń projektu (w tym ponowne rozplanowanie i ewaluację), reorganizację organizacji, a także poszukiwanie partnerów organizacyjnych i zwiększenie kompetencji członków organizacji.

WZMACNIANIE CZYNNIKA LUDZKIEGO W INFRASTRUKTURZE KULTURALNEJ

W przypadku infrastruktury kulturalnej duże znaczenie w możliwości realizacji zadań o charakterze kulturalnym i kulturotwórczym ma czynnik ludzki, a więc dostępność osób, które są w stanie dane zadania opracować i realizować. Wynika to z samej definicji kultury i jej genezy. Sposobem na wzmocnienie organizacji non-profit w zakresie zasobów kadrowych jest zaangażowanie w działania organizacji wolontariuszy, czyli osób, które w sposób dobrowolny i nieodpłatny zdecydują się wykonywać pewne zadania na rzecz NGO.

Wśród poznańskich stowarzyszeń i fundacji popularne jest wspieranie się pracą wolontariuszy. Dotyczy to 31 respondentów, którzy zazwyczaj rekrutują ochotników poprzez marketing szeptany i marketing internetowy. Wykorzystanie takich kanałów komunikacji sprzyja spontanicznemu zgłaszaniu się wolontariuszy do organizacji, a także jej promocji.

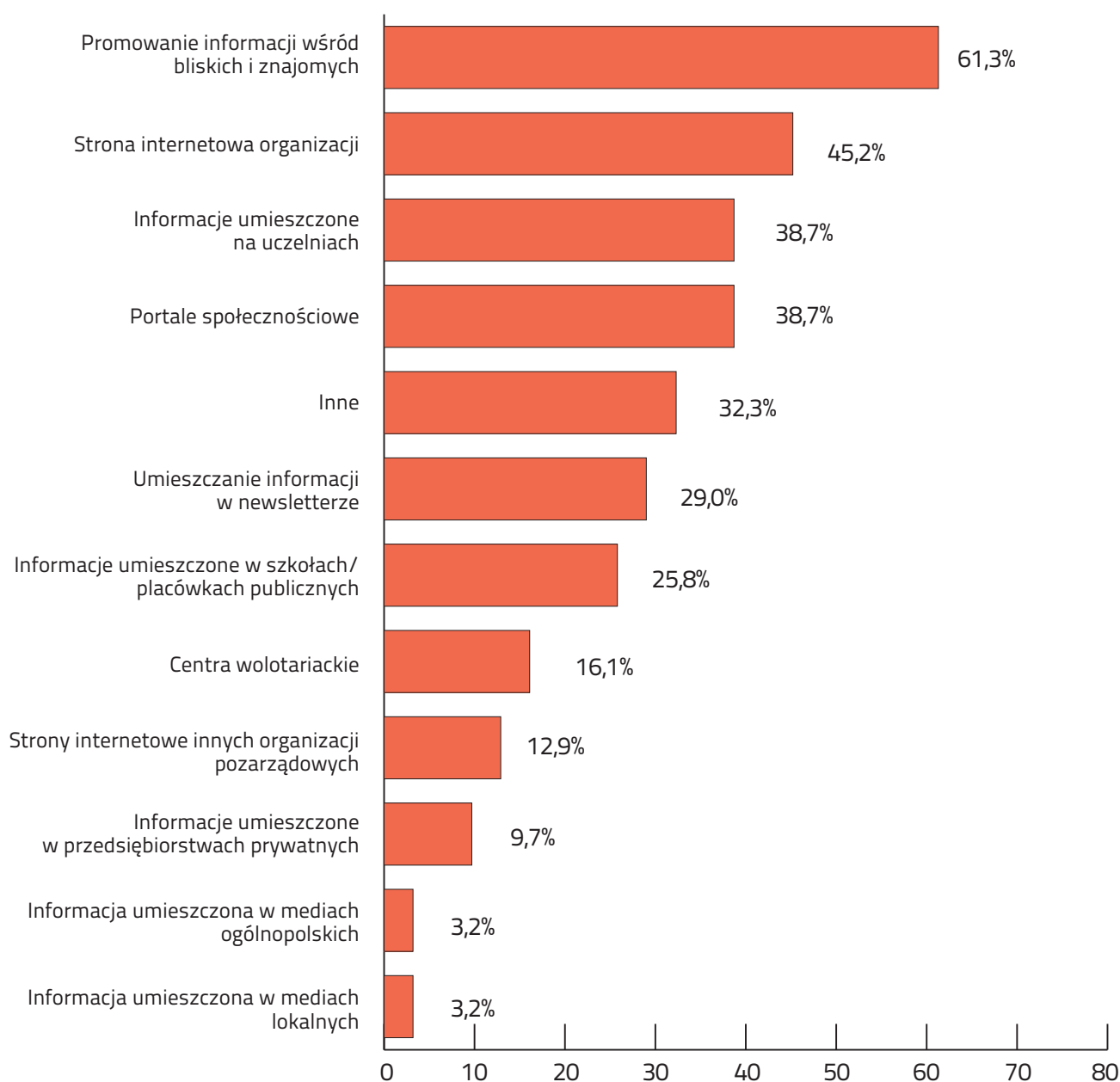
Tylko 5 organizacji uważa, że istnieją problemy z pozyskiwaniem wolontariuszy, tyle samo organizacji uznaje to za zależne od okoliczności (trudno powiedzieć), natomiast większość organizacji nie dostrzega problemu w tym zakresie. Nie można określić zależności pomiędzy sposobem poszukiwania wolontariuszy a trudnościami w ich pozyskaniu. Respondenci upatrują trudności w pozyskiwaniu wolontariuszy w samej idei i formie tej aktywności społecznej (brak promocji idei wolontariatu w mediach, bezpłatny charakter, bariery instytucjonalne), nie natomiast w propozycji współpracy, jaką organizacja ma dla osób chcących zaangażować się w działalność na jej rzecz.

Organizacje nie korzystające z takiej formy wsparcia zwykle nie mają potrzeby zaangażowania ochotników w swoje działania. Jednocześnie część z nich zaznacza, że

kwalfikacje (dostępnych) wolontariuszy nie odpowiadają profilowi działania, a koszty przygotowania wolontariuszy są niewspółmierne do efektów ich pracy.

Organizacje współpracujące z wolontariuszami zgłaszają różne zapotrzebowanie na ich pomoc oraz możliwości w zapewnieniu im zajęć, co widać w liczbie wolontariuszy współpracujących z daną organizacją w stosunku rocznym. 31 organizacji współpracuje z od 1-2 do 150 wolontariuszami. Szczegółowy rozkład przedstawia tabela 1. Zapotrzebowanie na stosunkowo wielu wolontariuszy związane jest głównie z realizacją przez organizację dużych imprez masowych, wymagających zaangażowania większej liczby osób (Festiwal Malta, Pyrkon). Tego typu współpracę charakteryzuje także okazjonalność i czasowość. Pod względem charakteru współpracy preferowana jest właśnie współpraca okazjonalna (77,4% NGO), podczas gdy 9,7% organizacji preferuje współpracę stałą, a 12,9% stosuje obie formy współpracy.

Wykres 4. Wykorzystanie różnych metod rekrutacji wolontariuszy przez organizacje non-profit.

Inne to: samodzielne zgłoszenia wolontariuszy (8), praktyki studenckie (1), poprzez nauczycieli (1).

Tabela 1. Współpraca z wolontariuszami.

Liczba wolontariuszy	Liczba organizacji
poniżej 10	12
10-15	9
16-30	4
powyżej 30	5

74,2% organizacji uważa, że liczba wolontariuszy, z iloma współpracuje, jest wystarczająca do realizacji ich celów statusowych. Tylko dwie uważają, że jest ich zdecydowanie za mało. 77,4% organizacji NGO współpracuje z wolontariuszami okazjonalnie.

WSPÓŁPRACA MIĘDZYSEKTOROWA SPOSOBEM NA UZUPEŁNIANIE LUK INFRASTRUKTURALNYCH

Przyjęte założenie o jednoczesnej płynności i stałości infrastruktury kulturalnej (a więc pewnej przechodniości jej elementów) oraz uznanie znaczenia czynnika ludzkiego dla podniesienia potencjału podmiotów działających w zakresie kultury skłoniły do objęcia badaniem także strefy współpracy międzysektorowej. Określenie powszechności i zakresu podejmowanych działań partnerskich pozwolić miało na wskazanie, jakie braki infrastrukturalne są przez organizacje non-profit uzupełniane poprzez współpracę, a także na określenie znaczenia tego typu rozwiązań dla podnoszenia efektywności projektów. Ponadto określenie relacji pomiędzy sektorem prywatnym, publicznym i pozarządowym pozwala na kompleksowe spojrzenie na infrastrukturę kulturalną, którą tworzą wszystkie te podmioty.

Wszyscy z respondentów, którzy charakteryzowali zakres podejmowanej przez siebie współpracy międzysektorowej, zadeklarowali nawiązywanie jej z jednostkami samorządowymi. Z wyjątkiem jednej organizacji, wszystkie współpracują z Urzędem Miasta Poznania (dla 8 NGO jest to jedyny partner z administracji samorządowej), 24 – z Urzędem Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego. Wśród innych partnerów z tego sektora znalazły się: WUW, starostwa gmin i powiatów Wielkopolski, publiczne instytucje kulturalne.

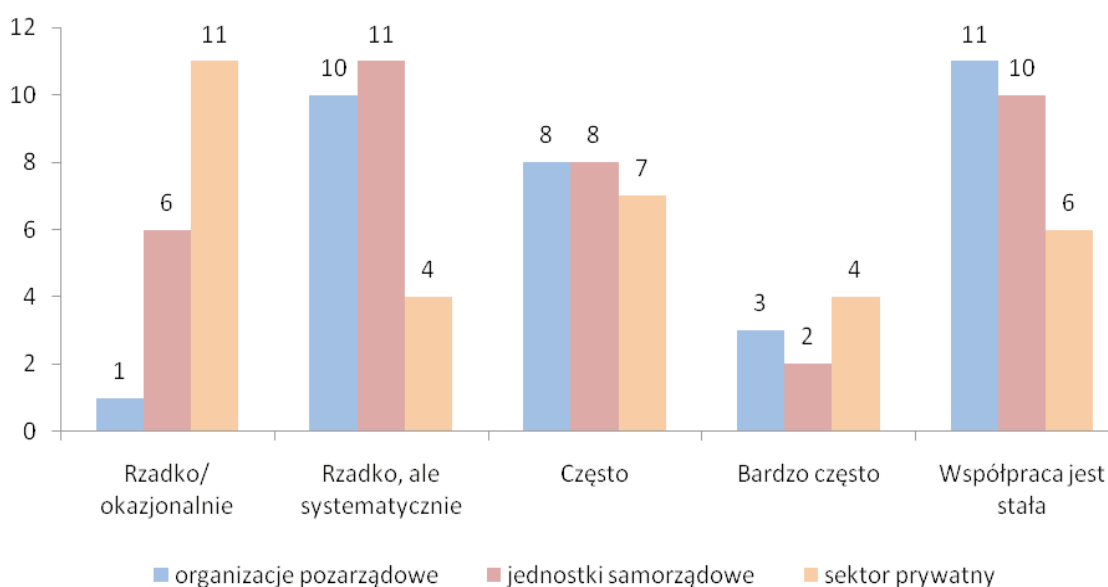
Z innymi organizacjami pozarządowymi współpracuje ok. 87% organizacji (czyli 33 organizacje). Większość, bo aż 31 respondentów, współpracuje z innymi organizacjami o charakterze kulturalnym (w tym artystycznym). Poza organizacjami i stowarzyszeniami kulturalnymi badani współpracują z jednostkami zajmującymi się działalnością oświatową/ edukacyjną i (rzadziej) społeczną, a także z organizacjami działającymi na rzecz NGO. Współpracę z innymi typami organizacji non-profit deklaruje 15 respondentów, z czego 2 współpracuje wyłącznie z organizacjami o innym niż ich własny profil działalności.

Współpracę z sektorem prywatnym podejmują 32 organizacje. Szeroki zakres współpracy, czyli obejmujący wszystkie trzy wskazane rodzaje podmiotów, dotyczy 30 badanych organizacji. Poszukiwanie wielorakich partnerów wynika ze zróżnicowanych potrzeb

w trakcie realizacji projektu oraz świadczy o konieczności korzystania z różnych form pomocy od konkretnych grup.

Intensywność podejmowanej współpracy różni się w przypadku poszczególnych podmiotów, co przedstawia wykres 5. Współpraca z sektorem prywatnym ma najbardziej okazjonalny i niesystematyczny charakter wobec pozostałych potencjalnych partnerów. Większość poznańskich instytucji kulturalnych nie wypracowała zatem stabilnych kontaktów z przedstawicielami sektora prywatnego i – jak można uznać – zwracają się w kierunku tego partnera w momencie, gdy pozostałe możliwości są niewystarczające. Stabilność i systematyczność współpracy dotyczy kontaktów NGO z innymi organizacjami lub z jednostkami samorządowymi. Pewne różnice w podejmowanych strategiach współpracy związane są z celami, jakie przyświecają decyzjom o współrealizacji zadań.

Wykres 5. Liczba NGO współpracujących z poszczególnymi podmiotami, według częstości współpracy.

Współpraca z innymi organizacjami pozarządowymi polega na współdziałaniu podczas realizacji projektów (wystaw, zajęć edukacyjnych, koncertów, festiwali, etc.). Większość z organizacji nie precyzuje, na czym ta współpraca/współdziałanie/pomoc dokładnie polega. Odpowiedzi pozwalają uznać, że w przeważającej mierze współpraca ta dotyczy czynności organizacyjnych, wymiany i udostępniania zaplecza technicznego (które dla wielu organizacji pozostaje sferą deficytową), prowadzenia działań promocyjnych. Kontakty i wspólna praca służą też celom merytorycznym, zwłaszcza w zakresie wymiany doświadczeń i łączenia potencjałów. Jak wyraźnie podkreśliło kilku respondentów, wieloaspektowa współpraca przekłada się na zwiększenie możliwości działania organizacji (synergia) – zarówno w bezpośredniej (organizacyjnej) stronie projektu, jak i podczas ubiegania się o wsparcie finansowe spoza Trzeciego Sektora. Partnerstwo przy projekcie zwiększa wkład własny, jaki wnioskodawcy muszą przedstawić podczas ubiegania się o dotacje. Ponadto współpraca pozwala na ograniczenie wydatków. Jednocześnie, wsparcie ze strony innych organizacji, zwłaszcza tych o ugruntowanej pozycji na poznańskiej scenie kulturalnej, sprzyja promocji projektu, podnosi jego wiarygodność. Współpraca między

NGO przekłada się na wzrost efektywności oraz skali projektów. Jako dwa powody braku współpracy z innymi NGO podano brak potrzeby oraz unikatowość działalności.

Niemal połowa organizacji non-profit współdziałających z jednostkami samorządu terytorialnego (18) opiera tę współpracę na finansowaniu przez urzędy realizowanych projektów, i tak ją postrzega. Dotacje i udział w konkursach ogłaszanych przez jednostki samorządowe są dla większości z nich utożsamiane z pojęciem „współpraca”. Podobna liczba organizacji bardzo ogólnikowo określa cel nawiązywanej współpracy – jako współrealizację czy pomoc podczas przygotowywania wydarzenia przez organizację czy miasto. Najbardziej ogólnikowe są jednak cele odwołujące się do współrealizacji zadań na rzecz miasta i mieszkańców. Sformułowanie to odwołuje się do formy ogłaszania konkursów, stąd można wysnuć wniosek, że także w tym wypadku chodzi o pozyskiwanie funduszy od administracji samorządowej na realizację projektów kulturalnych (zlecenie zadań).

Wśród pozafinansowych i jednoznacznie określonych form współpracy pojawiają się: honorowy patronat jednostek samorządowych nad projektami organizacji, promocja projektu, pozyskiwanie pozwoleń na wykorzystanie przestrzeni publicznej, oprawa artystyczna wydarzeń organizowanych przez jednostki samorządowe. Skala tych innych form współpracy jest jednak trudna do oszacowania ze względu na posługiwanie się przez respondentów mało precyzyjnymi określeniami.

Zauważalne jest zdominowanie współpracy pomiędzy sektorem pozarządowym a samorządem przez finansowy aspekt współdziałania, co wynikać może z podejścia obu partnerów. Sformalizowanie i biurokratyzacja kontaktów oraz regulacje prawne mogą przekładać się na ograniczenia w podejmowaniu szerszej i pełniejszej formy współpracy. Warto zaznaczyć, że dwie z organizacji wskazały jako formę współpracy z administracją rzecznicstwo interesów organizacji pozarządowych, czyli w swoich kontaktach przekraczają „standardowe” relacje. Tym samym administracja publiczna i sektor non-profit powinny dążyć do usprawnienia komunikacji w płaszczyźnie, która je najczęściej łączy – czyli sferze konkursów i zlecenia zadań na rzecz kultury.

Sektor prywatny jako partnera współpracy z NGO cechuje największa okazjonalność kontaktów, co można tłumaczyć powodami utrzymywania kontaktów pomiędzy nimi. Dla 19 z organizacji o charakterze kulturalnym sektor prywatny stanowi jedno ze źródeł pozyskiwania środków na finansowanie ich działalności, co w większości z tych przypadków jest jedyną formą współpracy otrzymywanej (oczekiwanej?) ze strony przedsiębiorców. Drugą najczęściej wymienianą przyczyną współpracy jest wsparcie w postaci sprzętu technicznego i przestrzeni użyczanej podczas wdrażania projektu (także sponsoring rzeczowy). Taki wkład sektora prywatnego w działania organizacji pozarządowych uzupełnia ich deficyty w zapleczu i zdecydowanie ułatwia funkcjonowanie (zwłaszcza, że dotacje z jednostek publicznych wykluczają zakup sprzętów trwałych). Dla sektora prywatnego jest to forma reklamy i budowania wizerunku.

Tylko kilka organizacji wspomniało o możliwości współrealizowania projektów będących wspólną koncepcją obu stron. Wymaga to względnej zgodności profilu działania i misji. Utrudnieniem jest tu też może specyfika działalności organizacji (kultura), która nie jest tak chętnie wspierana przez sektor prywatny (mniejsza spektakularność działania) i nie jest wdzięcznym obszarem do podejmowania działalności gospodarczej (brak potencjalnych partnerów prywatnych). Dwie organizacje nabywają poprzez współpracę z sektorem prywatnym kompetencji typowych dla biznesu, czyli chodzi tu zapewne o funkcjonowanie gospodarcze, pozyskiwanie środków, ekonomię myślenia.

UZALEŻNIENIE STANU INFRASTRUKTURY KULTUROWEJ OD FINANSÓW

Nieodłącznym elementem, jaki należy omówić, koncentrując się na analizie możliwości i braków infrastruktury, jest aspekt finansowy danej działalności. W przypadku infrastruktury kulturalnej wykorzystywanej przez organizacje pozarządowe, określenie dostępu do źródeł finansowania oraz płynność środków może mieć szczególne znaczenie, ponieważ podczas realizacji poszczególnych projektów kulturalnych nie zawsze opłacalne jest inwestowanie w dobra trwałe, ale korzystanie z zasobów dostępnych na rynku poprzez wynajem, dzierżawę. Stąd warto określić możliwości finansowe działań organizacji działających na rzecz kultury i ich uzależnienie od czynników zewnętrznych.

Można zauważyć, że olbrzymie znaczenie dla większości organizacji mają fundusze publiczne, które nierzadko są jedyną formą finansowania działalności. 32 organizacje wśród źródeł finansowania wymieniają różne podmioty publiczne, jednostki samorządowe oraz dotacje celowe. Mniejsze znaczenie mają sponsorzy prywatni (przedsiębiorcy), choć ich darowizny i sponsoring stanowią ważny filar budżetu dla pewnych organizacji. Inne formy pozyskiwania funduszy to cegiełki, wpłaty od uczestników projektów lub członków organizacji oraz prowadzenie działalności dodatkowej, dzięki której pozyskiwany jest niezbędny kapitał. Tylko jedna organizacja korzysta ze środków Unii Europejskiej.

Większość organizacji uważa posiadany kapitał finansowy za niewystarczający. Poza jego wysokością znaczenie mogą mieć tu ograniczenia co do przeznaczenia dotacji i terminy jej realizacji. Tylko 10 organizacji jednoznacznie określa posiadany kapitał jako wystarczający do realizacji zamierzonych projektów. Zadowolenie z posiadanych środków nie zależy od rodzaju i ilości źródeł finansowania. Być może większe znaczenie można przypisać wysokości pozyskiwanych środków oraz ilości i kapitałochłonności projektów oraz funkcjonowania organizacji.

Uzależnienie od dotacji zewnętrznych i niepewność ich posiadania utrudnia perspektywiczne myślenie i planowanie przyszłości organizacji. Wyklucza to w dużej mierze kreatywność podejmowanych pomysłów (konieczność wpisania się w projekt i spełnienia szeregu wymagań). Z drugiej strony, przyjęte kryteria konkursowe opierać się muszą na podstawie prawnej, a służąc jasnemu uzasadnieniu sprawiedliwego dostępu do środków, muszą być weryfikowalne, stąd następuje pewne spłaszczenie na etapie tworzenia projektu i schematyczność.

Główne przyczyny utrudnień w pozyskaniu funduszy dostrzegane są w obszarze systemowym. Za największą przeszkodę uznawane są niedostateczne środki w budżetach jednostek samorządowych zarezerwowanych na kulturę, co przekłada się w prowadzonej polityce na ustalanie kryteriów ich podziału, które oceniane są jako krzywdzące i niedogodne. Taki sposób dzielenia środków stwarza atmosferę konkurencyjności pomiędzy NGO i może negatywnie wpływać na ich kooperację. Jednocześnie wymaga to od organizacji posiadania wkładu własnego (zazwyczaj jest to zaplecze techniczne i kadrowe), przygotowania wniosku konkursowego oraz dość szczegółowego rozplanowania działań i wydatków. W tym zakresie rozwiązaniem i wsparciem mogą być właśnie relacje partnerskie z organizacjami o zbliżonym profilu lub wspólnych celach. Formalizacja stanowi dla wielu NGO barierę w (skutecznym) aplikowaniu o środki publiczne, które mimo swej atrakcyjności nie zawsze są praktyczne w użytkowaniu (okres roku, niedogodne terminy). Uwagi respondentów dotyczą też priorytetów w ocenianiu projektów kulturowych, nierównym ocenianiu różnych form działalności (obszary zainteresowania administracji nie korespondują z profilem działalności organizacji), finansowaniu podstawowej działalności kulturalnej poprzez konkursy.

OCENA MOŻLIWOŚCI FUNKCJONOWANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH DZIAŁAJĄCYCH W OBSZARZE KULTURY

Przedstawiciele organizacji pozarządowych działający w obszarze kultury jako podmioty czynnie działające w tym obszarze w trakcie swej aktywności napotykają na problemy i przeszkody utrudniające lub uniemożliwiające realizowanie postawionych celów. Jednocześnie jako uczestnicy, promotorzy i współtwórcy kultury i wydarzeń o charakterze kulturalnym dostrzegają luki w systemie, uwarunkowania instytucjonalne i prawne utrudniające sprawne działanie w rzeczywistych warunkach, a także możliwości rozwiązania pewnych problemów.

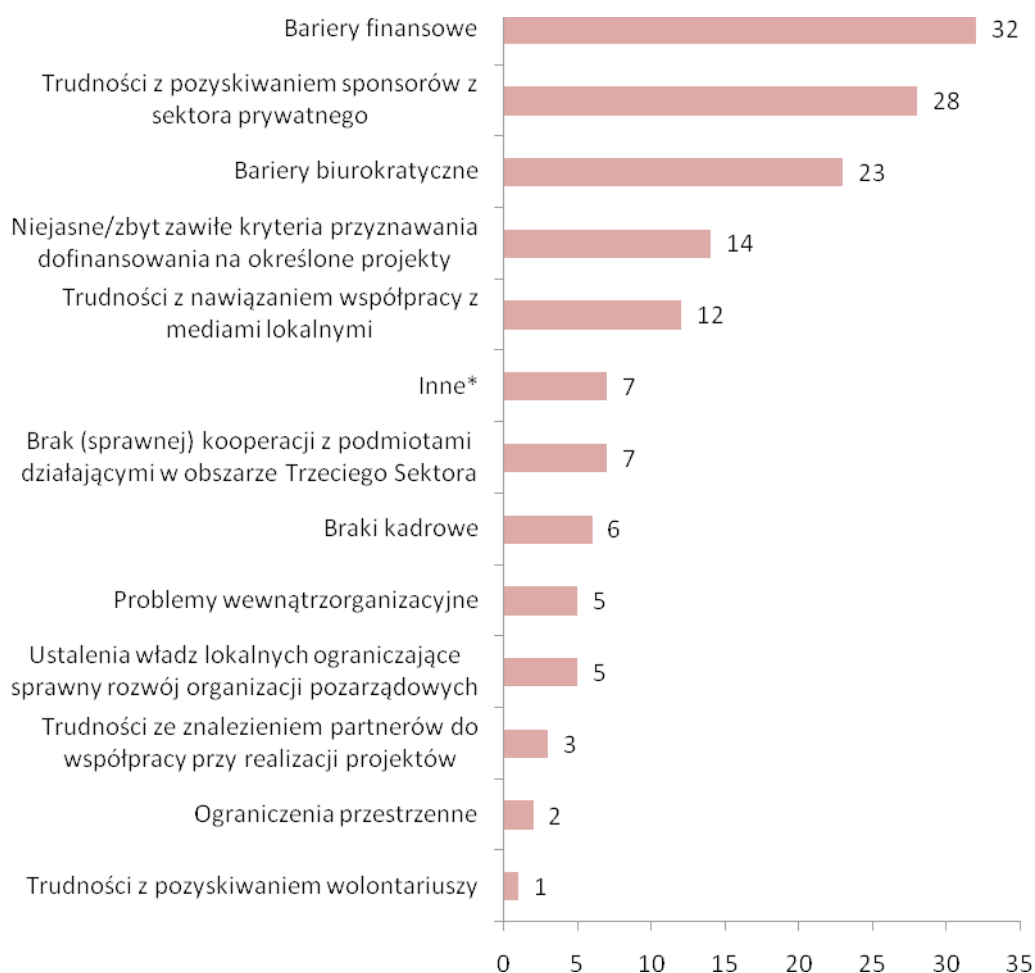
Z punktu widzenia infrastrukturalnego poznanie głównych barier działań kulturalnych w Poznaniu pozwala ocenić, jak na tym tle wygląda właśnie infrastruktura, dostępne zaplecze lokalowe i techniczne oraz zasoby ludzkie.

Na wykresie nr 6 została przedstawiona częstość wskazań respondentów na poszczególne grupy przeszkód i barier. Najczęściej problemy dotyczyły sfery finansowej (84,2% respondentów wskazało na ten problem), co przekłada się na utrudnienia w realizacji działań statusowych, jak i w samej organizacji funkcjonowania NGO. Silnie wiąże się to z trudnościami z pozyskaniem sponsorów prywatnych (73,7%) oraz dofinansowania z jednostek samorządowych (bariery biurokratyczne i zawiłe kryteria wyboru wniosków). Część respondentów, wskazujących na inne problemy niż wymienione, także odnosiła się do sfery finansowej i ograniczeń narzucanych im w zakresie ich wydatkowania i pozyskiwania funduszy. Zasygnalizowane zostały problemy, jakie narzuca wnioski o dotacje (terminowość) oraz status prawny NGO, co też przekłada się na możliwości samofinansowania organizacji i posiadania przez nią dóbr trwałych.

W przypadku barier biurokratycznych, które były często zauważane przez respondentów, badani podkreślali, że wynika to nie tylko z polityki poszczególnych urzędów, ale z centralnego zarządzania i krajowych regulacji prawnych.

Mniejsze, ale wyraźnie zauważalne znaczenie, mają problemy z nawiązaniem i utrzymaniem efektywnej współpracy z różnymi partnerami: urzędami, mediami, innymi organizacjami NGO. Zwłaszcza bierność mediów (a tym samym brak promocji) stanowi przeszkodę w rozwoju działalności. Dla pewnych organizacji wynika to z niedoceniań roli kultury w przyciąganiu inwestorów, kreatywnych ludzi, w tworzeniu dobrego wizerunku miasta. Pomijane są role stałych odbiorców kultury, a uwaga zostaje skupiona na spektakularnych wydarzeniach kulturalnych. Nie są kształceni stali odbiorcy kultury, na poziomie codziennym, wszystko to wpływa na niską jakość życia społeczności lokalnej.

Wykres 6. Najważniejsze problemy uniemożliwiające sprawne funkcjonowanie poznańskich organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury, według liczby wskazań przedstawicieli NGO.

Inne to:

- naturalna selekcja – młodzi, brak czasu na rozbudowę, praca tylko nad działalnością statutową;
- niemożność łączenia działalności nieodpłatnej z gospodarczą (np. sprzedaż wydawnictw po zakończeniu projektu), koszty organizacyjne, poza działalnością, zw. z bieżącą działalnością;
- możliwość uzyskania środków na sprzęt, środki trwałe – dobrze by było, gdyby można było otrzymać dotacje na projekty wieloletnie;
- problem rozliczenia kosztów organizacyjnych;
- utrudniona dostępność do sprzętów;
- brak pewnego zaufania ze strony innych organizacji pozarządowych i partnerów;

– niezgodność interesów, brak klarownych zasad współpracy między partnerami (organizacjami), niedocenywanie roli kultury jako czynnika przyciągającego ludzi i inwestorów, pomijanie znaczenia młodych ludzi, brak warunków do tworzenia inicjatyw kulturalnych wewnątrz miasta, brak pracy ze szkołami, brak programów ogólnospołecznych – brak kształcenia stałego odbiorcy kultury, brak wsparcia organizacji kultury życia codziennego, zamknięcie się miasta na głos NGO, konflikty społeczne.

Braki kadrowe czy przestrzenne na tle pozostałych utrudnień sprawnego działania okazywały się mniej istotne. Można zatem przypuszczać, że uzyskanie źródeł finansowania oraz sprawna komunikacja z partnerami pozwalają na pewną realizację zadań, nawet jeżeli wymaga ona uzupełniania luk infrastrukturalnych.

Badani zostali poproszeni o porównanie sytuacji organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury w Poznaniu z sytuacją organizacji pozarządowych działających na terenie Polski w tym obszarze. Według 10 badanych (26,3% ogółu) różnice te mają charakter znaczący. Żadna z tych opinii nie dotyczyła lepszej sytuacji w Poznaniu niż w innych miastach. Według respondentów prowadzona polityka na rzecz poznańskiej kultury uniemożliwia promowanie ciekawych projektów, a decyzje wynikają z niejasnych i efemerycznych planów („brak przemyślanych i długotrwałych strategii dla działań kulturotwórczych”, „drobnomieszczańska strategia miasta i stawianie na inne cele”, „zbyt skostniałe i szablonowe podejście”).

Jako różnice w funkcjonowaniu poznańskiej kultury na tle innych miast Polski podkreślano też niedocenywanie przez władze miasta znaczenia kultury dla jego promocji i rozwoju. Kultura stanowi niedocenywany element, ponieważ nie jest zauważany jej wpływ na postrzeganie miasta i podnoszenie jego atrakcyjności. Potrzeby kultury są, według zebranych opinii, ignorowane. Kilku respondentów wskazało też na problemy w zakresie współpracy i zaufania, jakie pojawiają się między zaangażowanymi w obszar kultury podmiotami.

Pewne podsumowanie badania tej grupy respondentów stanowiło określenie możliwości, jakie organizacje pozarządowe dostrzegają i proponują jako wskazane dla usprawnienia swojego działania na rzecz poznańskiej kultury. Najbardziej oczekiwaną zmianą (przez prawie 75% badanych), co poniekąd wynika z wcześniej omówionych wyników, jest zmiana kryteriów przyznawania dofinansowania na projekty, co dotyczy zmian w podejściu jednostek samorządowych do idei konkursów. Odnośnie administracji publicznej, wskazują także na wprowadzenie zmian pozwalających na zminimalizowanie utrudnień biurokratycznych oraz ułatwienie współpracy z instytucjami publicznymi. Intensyfikacja i czytelność kontaktów pomiędzy tymi podmiotami wskazana jest z punktu widzenia organizacji pozarządowych w procesie pozyskiwania środków, uzyskiwania zezwoleń na wykorzystywanie przestrzeni publicznej, możliwość honorowego patronatu, a także korzystania z zasobów materialnych i przestrzennych instytucji.

Proponowane przez NGO działania mają także na celu promocję działalności organizacji pozarządowych i stworzenie źródła rzetelnej informacji o ich inicjatywach. Takie rozwiązania służyłyby pozyskiwaniu środków od sponsorów prywatnych (firm i osób

cywilnych), promocji działań wśród odbiorców, rozbudowie sieci wolontariatu. Wskazane byłoby także stworzenie atmosfery sprzyjającej współpracy w ramach Trzeciego Sektora, pozwalającej na wymianę doświadczeń, współpracę, a także minimalizującej zakłócanie wzajemnych działań.

W te zadania wpisują się inne rozwiązania zaproponowane przez badanych. Można to wskazać jako istotne budzenie świadomości kulturalnej wśród mieszkańców i urzędników, co wymaga wprowadzenia programów edukacyjno-kulturalnych. Ważna w tym miejscu wydaje się rola mediów, które jako źródło informacji o wydarzeniach w mieście i siła wpływająca na opinię publiczną, mogą przyczynić się do kształtowania postaw odpowiedzialnego i świadomego odbiorcy kultury.

Wykres 7. Najczęściej wskazywane przez NGO zmiany, jakie należałoby wprowadzić, aby usprawnić działanie organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury w Poznaniu.

Inne to:

- większe możliwości promocji działań kulturalnych;
- zapewnienie stabilności imprezom cyklicznym, o długoletniej tradycji;
- jakaś forma wsparcia organizacji pozarządowych przez miasto w zakresie pozyskiwania środków od instytucji prywatnych;
- powołanie organu doradczego niezależnego od jednostek samorządowych;
- inkubatory NGO – nauczyć organizacje funkcjonować w obszarze prawnym i finansowym;
- zaangażowanie mediów w promocję;
- zmiana wiceprezydenta, zmiana mediów i zainteresowanie mediów kulturą;
- zwiększenie zainteresowania kulturą wśród samych urzędników (żeby chcieli promować kulturę);
- stworzenie zaplecza lokalowo-przestrzennego dla organizacji;
- stworzenie doradczej rady kulturowej przy prezydencie miasta, wskazującej na ważne problemy związane z kulturą;
- pozyskiwanie/zachęta do pomocy przedsiębiorstw z sektora prywatnego – uregulowania prawne;
- „Zacząć trzeba od rzeczy najprostszej: stworzyć rzetelny kalendarz wydarzeń kulturalnych w Poznaniu, byśmy wszyscy nie wchodzili sobie w drogę i nie pokrywali terminów otwarć, koncertów, imprez; stworzyć zachętę/przynętę dla szkół, nauczycieli, by byli zainteresowani współpracą z nami, by chcieli wyprowadzać młodzież w miasto i wyznaczać im zadania związane z wydarzeniami kulturalnymi w mieście, co z kolei oznacza powszechne kształcenie odbiorców kultury (nie odbiorców masowego kina czy sportu), by mieć publiczność dorosłą; urzędnicy muszą słuchać ekspertów, a nie naprawiać

społeczeństwo wg. własnego uznania i umiejętności; najpierw program społeczny, później kulturalno-społeczny”.

Na szczególną uwagę zasługują konkretne rozwiązania problemów NGO, pozwalające wpływać na jedną lub kilka sfer problemowych, a pomijające poniekąd kłopotliwą sferę finansowania:

- Stworzenie inkubatorów NGO – miejsc pozwalających na przygotowanie organizacji w zakresie prawnym, formalnym, ekonomicznym. Edukacja NGO w tym zakresie pozwoliłaby na uniknięcie ich błędów w funkcjonowaniu i wskazanie możliwości, jakie dają obecne przepisy;
- Stworzenie zaplecza lokalowo-przestrzennego dla organizacji;
- Utworzenie organu doradczego, niezależnego od jednostek samorządowych, który pełniłby rolę eksperta przy podejmowaniu działań i tworzeniu strategii kulturalnej miasta.

INSTYTUCJONALNY ASPEKT INFRASTRUKTURY MIASTA POZNAŃ – WYNIKI BADANIA WŚRÓD INSTYTUCJI KULTURALNYCH

Jako infrastrukturę kulturalną w najprostszym jej znaczeniu uznaje się budynki i lokale, przystosowane do prowadzenia działalności kulturalnej na rzecz społeczności lokalnej. Tym samym jest ona poniekąd utożsamiana z instytucjami kulturalnymi, funkcjonującymi w danej jednostce przestrzennej. Tym samym, konieczne dla stworzenia obrazu infrastruktury miejskiej stało się zwrócenie się do tej zróżnicowanej grupy podmiotów.

Zgodę na udział w badaniu wyraziło 109 podmiotów, które można zakwalifikować jako samorządowe instytucje kultury oraz prywatne przedsiębiorstwa o potencjale kulturotwórczym. W analizie będą one traktowane jako instytucje kulturalne, ze względu na sformalizowane struktury. Były to podmioty o różnym statusie prawnym i organizacyjnym – zarządzane przez osoby prywatne lokale i galerie, podmioty o charakterze publicznym, samodzielne jednostki lub wyspecjalizowane jednostki większych podmiotów. Tabela nr 2 przedstawia strukturę badanych instytucji. W przypadku kin, badaniem objęto tylko kina studyjne w Poznaniu; znaczna liczba bibliotek w próbie jest efektem przeprowadzenia badania w większości filii Biblioteki Raczyńskich. W załączniku przedstawiony jest inwentarz instytucji kulturalnych, charakteryzujący bliżej dane podmioty i określający ich zasoby infrastrukturalne.

Tabela 2. Struktura respondentów z grupy instytucji kulturalnych, według rodzaju działalności.

Rodzaj instytucji	Liczba
Aula	1
Biblioteka	42
Chór	11
Dom kultury	15

Galeria	14
Kino	4
Klub	6
Muzeum	7
Sala koncertowa	1
Szkoła	2
Teatr	5
Inne	1
Razem	109

Ze względu na braki danych i nie udzielanie przez respondentów odpowiedzi na wszystkie pytania, suma odpowiedzi na poszczególne pytania nie jest równa liczbie wszystkich respondentów lub liczbie respondentów, którzy powinni odpowiedzieć na dane pytanie.

PRZESTRZEŃ I STAN LOKALI WYKORZYSTYWANYCH PRZEZ INSTYTUCJE KULTURALNE

Jako jeden z najistotniejszych elementów infrastruktury kulturalnej w jej materialnym znaczeniu uznać należy stan lokalów i budynków wykorzystywanych do realizacji zadań i promocji kultury. Posiadana powierzchnia musi być wystarczająca dla podejmowanych działań i w zależności od profilu działania, być dostosowana do liczby odbiorców i posiadanych zbiorów lub pozwalać na realizowanie określonych działań (np. koncertów). Stan budynku i warunki lokalowe mogą być także wskaźnikiem, jakie możliwości realizowania tych zadań są stwarzane instytucjom przez zarządzających oraz jakie szanse mają instytucje na rozwój i rozszerzenie działalności.

24 ze 109 (22%) instytucji zajmuje samodzielny budynek, 72 (66,1%) są częścią innego budynku, pozostali respondenci (11,9%) nie udzielili odpowiedzi. Instytucje kulturalne dysponują od 23,5 m² do 16,8 tys. m². Podmioty działające w samodzielnym budynku mają co najmniej 140 m². Metraż zależy od prowadzonej działalności. Do 100 m² posiadają zazwyczaj biblioteki, chóry, galerie. Największe powierzchnie (powyżej 400 m²) należą do domów kultury, muzeów, kin, klubów, teatrów.

Tabela 3. Wielkość powierzchni pozostającej w dyspozycji instytucji kulturalnych.

Powierzchnia w m ²	Liczba instytucji	% instytucji
do 60	12	12%
61-100	19	19%
101-200	28	28%
201-500	22	22%
501-2000	12	12%
powyżej 2 tys.	7	7%

Instytucje najczęściej dysponują 1-2 salami, w których odbywają się zajęcia kulturalne. W maksymalnym przypadku jest to 8 pomieszczeń. Instytucje będące częścią budynku posiadają zazwyczaj 1 salę (28 instytucji) lub 2 pomieszczenia (18). Funkcjonujące w samodzielnym budynku, mają więcej pomieszczeń na podejmowanie zadań.

Tabela 4. Liczba sal w budynkach/lokalach instytucji kulturalnych.

Liczba sal	0	1	2	3	4	5	7	8
Liczba instytucji	7	36	27	12	13	2	2	1

W przypadku działalności kulturalnej (nastawienie na widza/odbiorcę/uczestnika kultury) bardziej wyrazistym wskaźnikiem przybliżającym przestrzeń jest oszacowanie liczby osób, jakie mogą uczestniczyć jednorazowo w organizowanym wydarzeniu. 2 na 5 badanych instytucji jest w stanie przeprowadzić zajęcia kulturalne dla maksymalnie 50 osób, co czwarta pomieści od 100 do 200 osób, a tylko co dziesiąta dysponuje przestrzenią pozwalającą na udział ponad 500 osób w wydarzeniu. Jest to bezpośrednio związane z profilem działalności. Niestety w przypadku wielu instytucji jest to trudne do określenia i uzależnione od rodzaju wydarzenia kulturalnego (miejsca siedzące czy stojące, stopień czynnego uczestnictwa).

Tabela 5. Szacunkowa ilość osób, jaka jest w stanie uczestniczyć w poszczególnych wydarzeniach kulturalnych w instytucjach kulturalnych (n=95).

Liczba osób	Liczba instytucji	% instytucji
do 50	34	35,8%
50-100	12	12,6%
101-200	26	27,4%
201-500	13	13,7%
powyżej 500	10	10,5%

Ponad połowa badanych instytucji uznaje posiadaną przestrzeń za wystarczającą w stosunku do liczby odwiedzających ją osób. Niedośyt w tym zakresie odczuwa większość kin, niemal połowa bibliotek i 4 domy kultury. 18,1% badanych (19 instytucji) nie może jednoznacznie określić swojego stanowiska w tym zakresie. Trudności w określeniu związane są z różnego rodzaju działaniami, a tym samym innym zagospodarowaniem przestrzeni. Przestrzeń określa możliwości instytucji w zakresie planowanych działań, a zwłaszcza ich skali i formy uczestnictwa w kulturze.

Określeniu stanu budynków służył w badaniu blok pytań dotyczących dotychczasowych i planowanych modernizacji. W większości instytucji w ciągu ostatniej dekady nastąpiły pewne zmiany modernizacyjne i remonty. W sporadycznych przypadkach budynek lub siedziba instytucji nie ulegały zmianom od dziesięcioleci. 8 instytucji wskazuje na stałe, bieżące zmiany i działania mające na celu podniesienie warunków lokalowych. Kilka z obiektów jest obiektami nowymi, które jak dotąd nie wymagały zmian.

Najczęściej podejmowane działania polegały na malowaniu ścian, wymianie okien i podłóg, odświeżeniu elewacji, wymianie instalacji oraz oświetlenia. W sporadycznych przypadkach decydowano się na wprowadzanie ułatwień dla osób niepełnosprawnych. Omawiane budynki lub pomieszczenia były zarówno poddawane gruntownym i radykalnym zmianom, jak demontaż ścian czy wymiana instalacji i podłóg, jak również tylko „odświeżeniu”,

które, jak można się domyślać, polegało głównie na malowaniu i drobnych naprawach. Podejmowane działania mające na celu podniesienie funkcjonalności i estetyki lokali wynikają zapewne z bieżących potrzeb instytucji, stanu budynku, a także możliwości finansowych.

W przypadku zmian uważanych za konieczne do wprowadzenia w siedzibie ich instytucji respondenci wskazują najczęściej na przystosowanie budynku dla osób niepełnosprawnych, remonty o charakterze wykończeniowym, wymiany instalacji, remonty toalet. Część z instytucji, zwłaszcza prowadzących działalność biblioteczną lub wystawienniczą, wskazuje na zwiększenie przestrzeni jako istotne udogodnienie dla ich funkcjonowania, ze względu na przechowywane zbiory. Dla innych instytucji pożądaną zmianą byłoby unowocześnienie sprzętu audiowizualnego, oświetlenie i dostęp do sieci.

Możliwości zmian w warunkach przestrzennych przez 7 respondentów są oceniane jako nierealne ze względu na budynek lub miejsce, w jakim znajduje się lokal, jak i ze względu na możliwości samej instytucji. Tylko 3 organizacje nie zamierzają wprowadzać jakichkolwiek zmian z powodu braku takiej potrzeby i dobrych warunków lokalowych.

WARUNKI PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI W INSTYTUCJACH KULTURALNYCH – PRZYSTOSOWANIE DO POTRZEB ODBIORCÓW, PRACOWNIKÓW I ORGANIZOWANYCH WYDARZEŃ

Posiadane warunki lokalowe nie są jedynym warunkiem sprawnego działania. Zasadne jest także określenie dostosowania budynków do potrzeb pracowników oraz wydarzeń, jakie są przez daną instytucję organizowane. Nie bez znaczenia jest także fizyczna atrakcyjność i funkcjonalność budynku i pomieszczeń dla odbiorców oraz klientów instytucji.

Z przeprowadzonego badania wynika, że 65,4% instytucji nie jest przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Najczęstszymi barierami architektonicznymi utrudniającymi osobom niepełnosprawnym dostęp do instytucji są: w 53 przypadkach – schody, brak podjazdów (3 instytucje), brak windy (4), wąskie drzwi i przejścia (4), niedostosowana toaleta (6). Brak takich udogodnień może być także problematyczny dla osób starszych czy osób, które przychodzą do instytucji z małymi dziećmi.

Przeszkody w likwidacji tych barier są zazwyczaj związane z konstrukcją budynku i jego własnością. Instytucje często funkcjonują w wynajmowanych pomieszczeniach, stąd takie zmiany wymagałyby zgody administratora lub właściciela. Co najmniej 8 z nich znajduje się w budynku, w którym zmiany są zabraniane przez konserwatora ze względu na zabytkowy charakter obiektu. Dodatkowym, często wymienianym powodem, są koszty i bariery pieniężne.

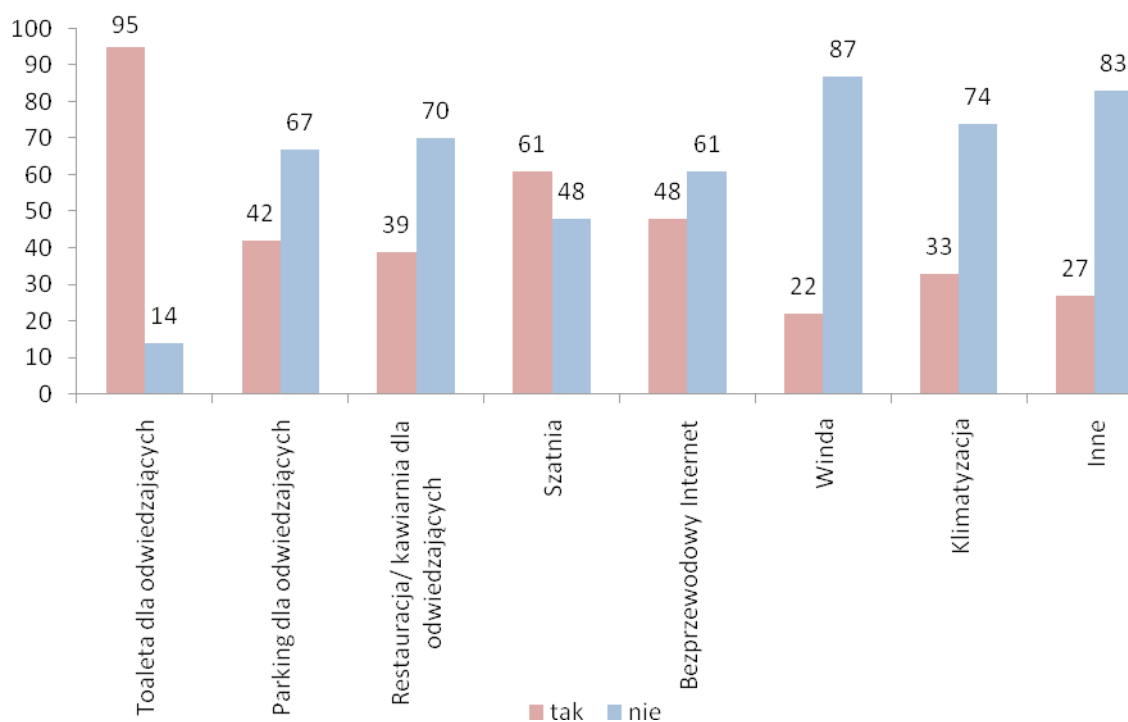
Pod względem wyposażania badanych instytucji w pewne udogodnienia dla odwiedzających możemy zauważyć, że nie wszystkie instytucje można uznać za przyjazne odbiorcy. Wykres nr 8 przedstawia liczby instytucji posiadających i nieposiadających wskazane

rodzaje udogodnień, natomiast tabela nr 6 zawiera dodatkowe uwagi, jakimi respondenci charakteryzowali posiadane przez instytucję zasoby.

Tabela 6. Uwagi do posiadanych przez instytucje udogodnień.

Udogodnienie	Dodatkowe informacje charakteryzujące dane udogodnienie w poznańskich instytucjach kulturalnych
Toaleta dla odwiedzających	Bezpłatna (33), niedostosowana dla niepełnosprawnych(3), dostosowana dla niepełnosprawnych (1), wyjątkowo udostępniana klientom (2)
Parking dla odwiedzających	Płatny (4), zazwyczaj jest to parking miejski lub parking wzdłuż ulicy
Restauracja/ kawiarnia dla odwiedzających	Zaplecze gastronomiczne w pobliżu budynku (5), bezpłatne dla uczestników (3), uruchamiane w trakcie trwania imprez (2)
Szatnia	Szatnie bezpłatne, często funkcjonują tylko okazjonalnie
Bezprzewodowy Internet	Bezpłatny i ogólnodostępny (5), dużo osób wskazywało, że posiadają bezprzewodowy Internet, a następnie precyzowało go jako przewodowy
Winda	W 2 instytucjach – przeznaczona dla niepełnosprawnych; w przypadku ponad 70 instytucji budynek tego nie wymaga
Klimatyzacja	Zwykle umieszczana w salach kinowych/widowiskowych/miejscach organizacji wydarzeń

Wykres 8. Podsumowanie inwentarza wyposażenia/udogodnienia.

Inne to: portiernia (9 instytucji), ochrona (2), kuchnia z wyposażeniem (2), taras, Internet przewodowy, linie indukcyjne dla niesłyszących w sali wykładowej, ksero (2), salonik dla oczekujących, ogródek, catering (2), rozbudowana instalacja elektryczna, stanowiska projektorów, ruchomy sufit, podnośniki dla niepełnosprawnych, palarnia, 2 komputery z dostępem do Internetu, pokój umożliwiający zajęcia dodatkowe, szafa na nuty, miła obsługa.

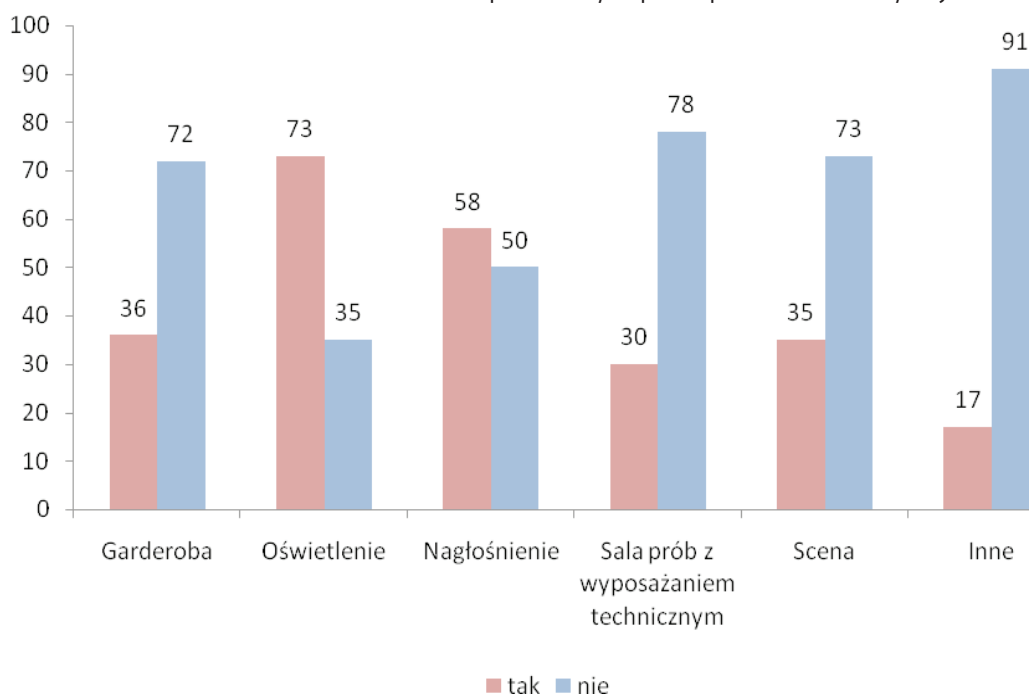
Większość badanych instytucji posiada toaletę dla odwiedzających (zwykle bezpłatną i ogólnodostępną). Ponad połowa dysponuje szatnią. 44% instytucji deklaruje posiadanie dostępu do Internetu, z czego niewielka część jest ogólnodostępna (Wi-Fi). Parking oraz zaplecze gastronomiczne to w obu przypadkach cecha ok. 40 instytucji, przy czym nie

zawsze rodzaj działalności wymaga tego typu udogodnień. Klimatyzacja jest zakładana głównie w przypadku dużych pomieszczeń, dla masowej widowni.

Tylko 2 instytucje mają (bo najwyraźniej tego wymaga ich działalność i budynek) wszystkie rodzaje udogodnień.

Poza tymi udogodnieniami niezbędne są także zasoby pozwalające na realizację zadań z zakresu kultury. Wśród wskazanych w ankiecie zasobów instytucje najczęściej dysponują oświetleniem (73 instytucje) i nagłośnieniem (58). Ok. 30 instytucji posiada garderobę, salę prób lub scenę. Posiadane zasoby często mają podstawowy standard, a specjalne pomieszczenia – jak garderoba czy sala prób – są dostosowywane do funkcji w zależności od bieżącego zapotrzebowania. To samo dotyczy zasobów technicznych (oświetlenie i nagłośnienie). Aż 18 instytucji posiada wszystkie rodzaje zasobów.

Wykres 9. Podsumowanie inwentarza zasobów posiadanych przez poznańskie instytucje.

Inne to: nagłośnienie, podłoga baletowa, magazyny, pianino, orkiestron, rzutnik (3), gabloty wystawiennicze, sala multimedialna do prezentacji, świetlica dla dzieci, dobrej jakości instrumenty, własny parking rowerowy, bezpłatne katalogi dla każdego zwiedzającego, dużo sprzętu multimedialnego, dwa ekrany plazmowe, kilka zestawów głośników, ekran, duża plastyczność metrażu, duży metraż na duże ekspozyty, automaty do kawy, kino.

Jako dodatkowe zasoby czy udogodnienia najczęściej podawane są różnorakie dodatkowe rozwiązania techniczne pozwalające na realizację zadań, sprzęt multimedialny, ruchomy sufit, etc.).

Tabela 6. Uwagi do posiadanych przez instytucję zasobów.

Rodzaj zasobów	Dodatkowe uwagi charakteryzujące stan danego zasobu
Garderoba	W jednym przypadku ogólnodostępna; często nie są to typowe garderoby, a czasowo dostosowywane pomieszczenia dla artystów
Oświetlenie	Skromne/standardowe

Nagłośnienie	Skromne/standardowe; możliwość rozbudowy na konkretne wydarzenia
Sala prób z wyposażeniem technicznym	Z pianinem/fortepianem; skromna; wymaga od artystów własnego wyposażenia
Scena	Mała (3), ruchoma; budowana na bieżąco; połączona z salą kinowa, aulą, sceną filharmoniczną

WEWNĘTRZNE ZARZĄDZANIE INFRASTRUKTURĄ I ORGANIZACJA DZIAŁAŃ

Posiadana infrastruktura narzuca na instytucje pewne rodzaje zachowań. Jako podmioty publiczne część z instytucji uzależniona jest od decyzji zarządzających nimi, natomiast wszystkie funkcjonują w warunkach konkurencji na rynku świadczenia danego typu usług. Stąd istotna jest ocena działań, jakie podejmują i planów rozwojowych, jako wskaźników dotychczasowych możliwości sprawnego (i dodatkowego) funkcjonowania, a także szans rozwoju na bazie posiadanych zasobów.

PLANY ROZWOJU

Badani zostali poproszeni o wskazanie planów rozwoju w kluczowych dla funkcjonowania instytucji aspektach. Dotyczyły one zarówno posiadanej przestrzeni, rozszerzania zakresu współpracy oraz zmian w czynniku ludzkim kształtującym wizerunek instytucji i określającym jej możliwości czy profil działania – czyli zmian w kadrze i w grupie odbiorców. Popularność i konieczność rozwoju w poszczególnych sferach przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Plany rozwoju instytucji spośród instytucji, które wzięły udział w badaniu (n=109).

Obszar zmian	Instytucje planujące wprowadzenie zmiany w obszarze	
	Liczba	% instytucji
Zwiększenie zatrudnienia	27	24,8%
Poszukiwanie nowych partnerów do współpracy	59	54,1%
Rozwój działalności instytucji poza dotychczasowy obszar przestrzenny	27	24,8%
Poszerzenie docelowej grupy odbiorców	60	55,0%

Najczęściej instytucje deklarują wprowadzanie zmian polegających na dotarciu do szerszej grupy odbiorców (56,9% instytucji) oraz na rozszerzeniu obszarów współpracy (53,0% instytucji). Tego rodzaju zmiany nie wymagają ponoszenia znaczących nakładów finansowych i mogą zostać wprowadzone w oparciu o posiadane zasoby. Pozostałe dwa rodzaje zmian – zwiększenie zatrudnienia oraz rozszerzenie przestrzeni na organizację zadań związanych z kulturą – deklarowane jest przez co czwarte go respondenta. Zmiany te wymagają zaangażowania większych ilości nakładów inwestycyjnych oraz są uzależnione od decyzji zarządzających.

Brak planów rozwoju w poszczególnych obszarach zazwyczaj uzależniony jest od braku zasobów finansowych oraz od decyzji zwierzchnictwa. W przypadku braku planów zmiany odbiorców, było to zwykle uzasadniane szerokim spectrum uczestników wydarzeń i brakiem konieczności zmian.

Analizę i stworzenie pełnego obrazu planów rozwojowych poszczególnych typów instytucji utrudniał fakt, że nie zawsze respondenci udzielali odpowiedzi na pytania poruszające ten zakres, zwłaszcza jeśli proszeni byli o uszczegółowienie rodzaju i zakresu planowanych zmian. Poszczególne plany rozwojowe zostaną przedstawione w dalszych częściach raportu, przy omawianiu właściwych obszarów tematycznych i infrastrukturalnych.

Jako mniej popularną zmianę, co wynika z kosztów, jakie za sobą niesie, można uznać rozwój działalności instytucji poza dotychczasowy obszar przestrzenny. Pomimo omówionego już pewnego deficytu i niezadowolenia z posiadanej przestrzeni, na tego rodzaju ewolucję decyduje się (lub może sobie pozwolić) 27 instytucji.

Wbrew powszechnym oczekiwaniom zmian takich nie chcą wprowadzać obiekty nastawione na masowego odbiorcę lub duże wydarzenia. Zwiększenie powierzchni używanej w dotychczasowej działalności najczęściej planowane jest przez galerie, chóry lub biblioteki. Wprowadzane zmiany w przestrzeń mają mieć charakter standardowy (wykorzystanie przestrzeni innej instytucji – użyczenie na czas trwania wydarzenia), radykalny (zmiana siedziby) lub kreatywny (przeniesienie działań do pleneru, zmiana statusu prawnego). Żaden z respondentów nie wspominał o rozbudowie lub remoncie budynku, pozwalającym uzyskać większy metraż.

Tabela 7. Charakterystyka instytucji planujących zmiany w przestrzeni.

Zmiana	Rodzaj instytucji	Liczba instytucji chcących wprowadzić dany typ zmiany	Procentowy udział w danym typie instytucji
Rozszerzenie dotychczasowego obszaru przestrzennego	Biblioteka	5	11,9%
	Chór	5	45,5%
	Dom kultury	2	13,3%
	Galeria	6	42,9%
	Kino	1	25,0%
	Klub	1	16,7%
	Muzeum	1	14,3%
	Szkoła	1	50,0%
	Teatr	4	80,0%
Inne	1	100%	

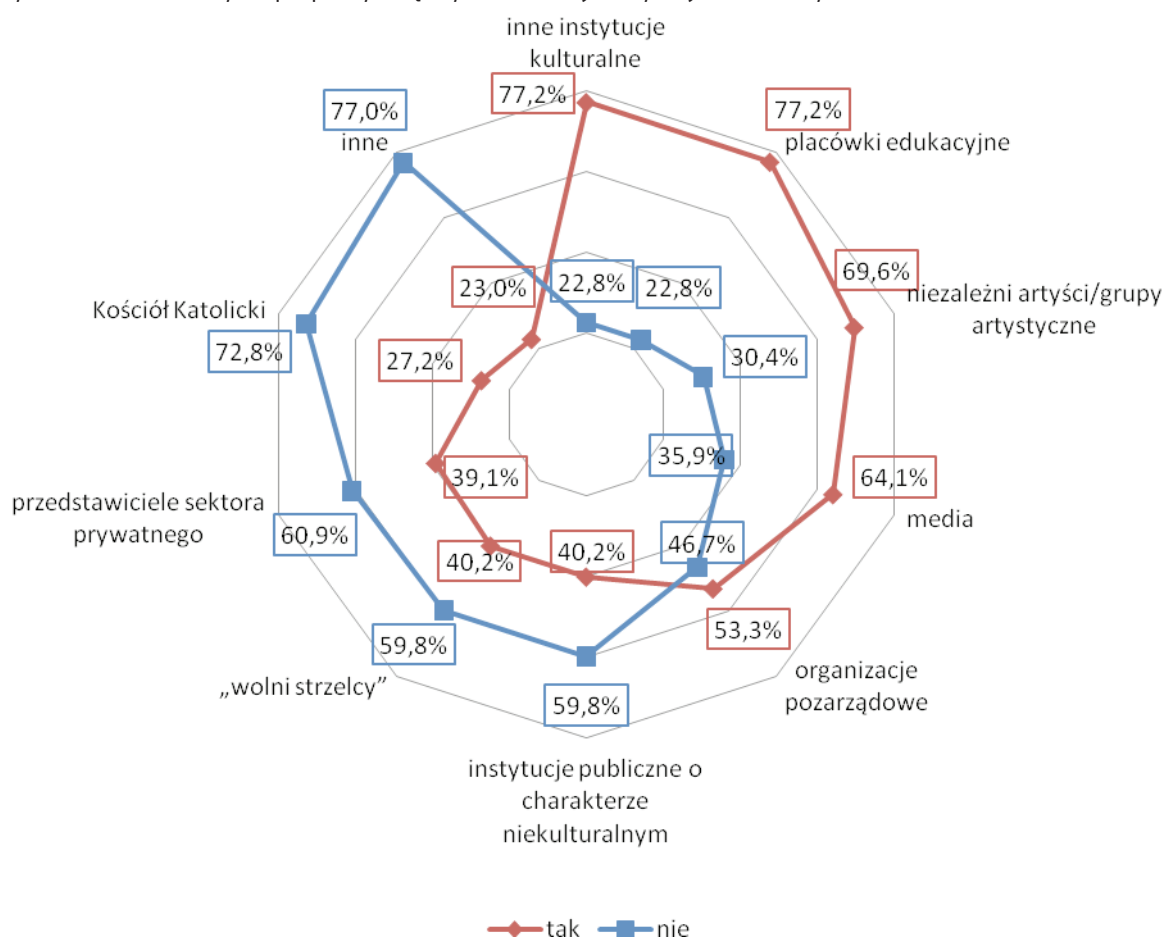
Przyczyny nie podejmowania tego typu kierunków rozwoju oscylują wokół barier ekonomiczno-organizacyjnych (brak finansów, niemożność wprowadzania zmian w budynek oraz brak zezwolenia ze strony zarządzających). W kilku przypadkach decydujące znaczenie miał brak zapotrzebowania na tego typu zmiany. Trudności w zaspokojeniu istniejących potrzeb przestrzennych wynikają zatem z braku harmonizacji podejmowanych decyzji z ogólnie narzuconymi ograniczeniami.

WSPÓŁPRACA

Zakres podejmowanej współpracy świadczy o próbach poszerzania zakresu oddziaływania instytucji, uzupełniania posiadanych luk infrastrukturalnych, chęci wymiany informacji i doświadczeń.

93 instytucje kulturalne deklarują współpracę z innymi podmiotami (85,3% zbadanych instytucji). 13 z nich – nie. Z instytucji współpracujących, 92 określiły, z kim prowadzą współpracę oraz z jakimi partnerami nigdy nie kooperowali (patrz wykres 10). Najczęściej współpraca obejmuje inne instytucje kulturalne i placówki oświatowe (po 71), niezależnych artystów i media. Jest to efekt charakteru podejmowanych działań, promocji oraz uzupełniania braków w specjalistach. Stosunkowo rzadko współpraca nawiązywana jest z sektorem prywatnym. Także częstość kontaktów z organizacjami pozarządowymi sprawia wrażenie niewystarczającej dla sprawnego działania całego obszaru kultury w mieście.

Wykres 10. Partnerzy współpracy międzysektorowej instytucji kulturalnych (n=92).

Inne to: rady osiedli (4), kluby seniora, TKKF, PTTK, księgarnie, hurtownie książek, British Council, współpraca zagraniczna, ASP, grupy rekonstrukcyjne, domy opieki społecznej, agencje artystyczne (2).

Plan rozszerzenia listy dotychczasowych partnerów w ramach realizowanych zadań pozytywnie ocenia 58 instytucji, przyznając że uwzględniają taki kierunek rozwoju

w swoich dalszych zamierzeniach. Najbardziej skłonne do poszerzenia zakresu współpracy ze zbadanych podmiotów są poznańskie kina studyjne, teatry oraz kluby, będące strefą działań kulturalnych. Niski odsetek bibliotek skłania się ku poszerzeniu współpracy, jednak wynika to z dominacji wśród nich filii, które są uzależnione od podmiotu zarządzającego. Biblioteki duże i względnie samodzielnie chcą współpracować. Nie ma grupy instytucji, która nie skłaniałaby się do podjęcia współpracy.

Tabela 8. Charakterystyka instytucji planujących zmiany w przestrzeni.

Zmiana	Rodzaj instytucji	Liczba instytucji chcących wprowadzić dany typ zmiany	Procentowy udział w danym typie instytucji
Rozszerzenie współpracy na dodatkowych partnerów	Biblioteka	8	19,0%
	Chór	8	72,7%
	Dom kultury	10	66,7%
	Galeria	11	78,6%
	Kino	4	100,0%
	Klub	5	83,3%
	Muzeum	5	71,4%
	Szkoła	1	50,0%
	Teatr	5	100,0%
	Inne	1	100,0%

Tylko połowa respondentów, poszukujących partnerów, określiła, na jakim obszarze zamierzają nawiązywać kontakty. Rozszerzenie współpracy według większości badanych respondentów ma dotyczyć podmiotów krajowych, zwykle wymieniane są duże ośrodki miejskie lub regiony, rzadziej konkretne placówki (dokładnie muzea). Galerie, kluby oraz teatry są instytucjami, które najczęściej jako miejsca poszukiwania nowych partnerów wskazują inne kraje europejskie, co wynika z profilu ich działalności i źródeł poszukiwania inspiracji.

Poszukiwani partnerzy stanowią zróżnicowany zbiór, najczęściej jednak są to instytucje kulturalne o rodzaju/profilu działalności zbliżonym do respondenta. W przypadkach, gdy profile te różnią się, ma to – jak można się domyśleć – rekompensować posiadane braki lub sprzyjać realizacji określonych zadań.

Należy zauważyć, że plany instytucji nie sprzyjają rozwojowi kooperacji z sektorem prywatnym lub tzw. Trzecim Sektorem, które to sektory i tak nie są zbyt często wymieniane jako partnerzy. Stosunkowo niewielu badanych deklaruje w swoich planach chęć rozwoju kontaktów z sektorem prywatnym lub organizacjami pozarządowymi. Sytuacja taka może wpływać na dalszy rozwój kultury w mieście, oraz na dodatkowe utrudnienia w funkcjonowaniu instytucji i NGO.

Niechęć do podejmowania współpracy była stosunkowo rzadko wyjaśniana przez badanych (20 respondentów) i zazwyczaj były to biblioteki. Rezygnacja z poszerzenia

współpracy jest najczęściej efektem braków przestrzennych, materialnych i kadrowych. Cześć respondentów wskazała na niemożność dokonania tego rodzaju oszacowań bez decyzji organu zarządzającego. W pojedynczym przypadku dotychczasowa współpraca została określona jako wystarczająca.

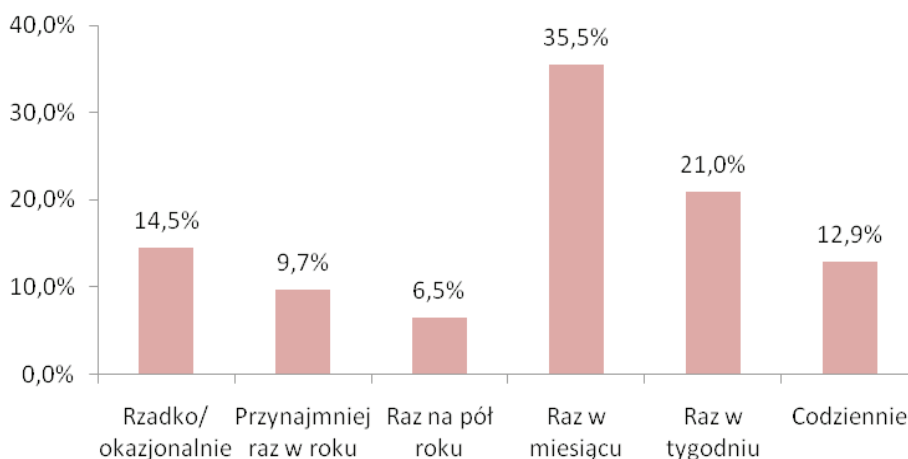
DZIAŁALNOŚĆ DODATKOWA

Jako trzeci element świadczący o zarządzaniu posiadaną infrastrukturą można wskazać decyzje o prowadzeniu przez instytucje działalności dodatkowej. Dodatkowa działalność świadczy o możliwości wieloaspektowego wykorzystania posiadanych zasobów materialnych i kadrowych oraz o zaangażowaniu instytucji w kreatywne przygotowywanie odbiorcy i tworzenie środowiska sprzyjającego kulturze.

W przypadku badanych podmiotów, do takiej formy rozszerzenia zakresu działań przyznało się 62 instytucji (56,9% instytucji badanych). 58 z nich określiło, jakiego typu jest to działalność, a 59 instytucji udzieliło dodatkowych jej charakterystyk.

W większości ma ona charakter stosunkowo systematyczny (raz w tygodniu/miesiącu). Tylko 8 instytucji wprowadziło codziennie działalność dodatkową. Częstotliwość prowadzenia dodatkowych zadań przedstawia wykres 11. Uzależniona jest ona od rodzaju działalności i możliwości organizacyjnych, bądź od zapotrzebowania odbiorców.

Wykres 11. Częstotliwość prowadzenia dodatkowej działalności przez instytucje, według procentu wskazań.

33 instytucje działalność dodatkową realizują wyłącznie w swojej siedzibie. 16 poszukuje dla realizacji postawionych zadań innej przestrzeni, a 5 instytucji działa w różnych miejscach. Poza siedzibą instytucji wykorzystywane są zwykle tereny otwarte, takie jak plenery, boiska, przestrzeń publiczna i dzielnice miasta, a także określone instytucje kulturalne, edukacyjne lub komercyjne.

Dla 91,5% instytucji kulturalnych prowadzących dodatkową działalność ta wiąże się ze współpracą z innymi podmiotami. Rodzaj partnera po części charakteryzuje rodzaj dodatkowej działalności. Są to zazwyczaj placówki edukacyjne (64,7% instytucji

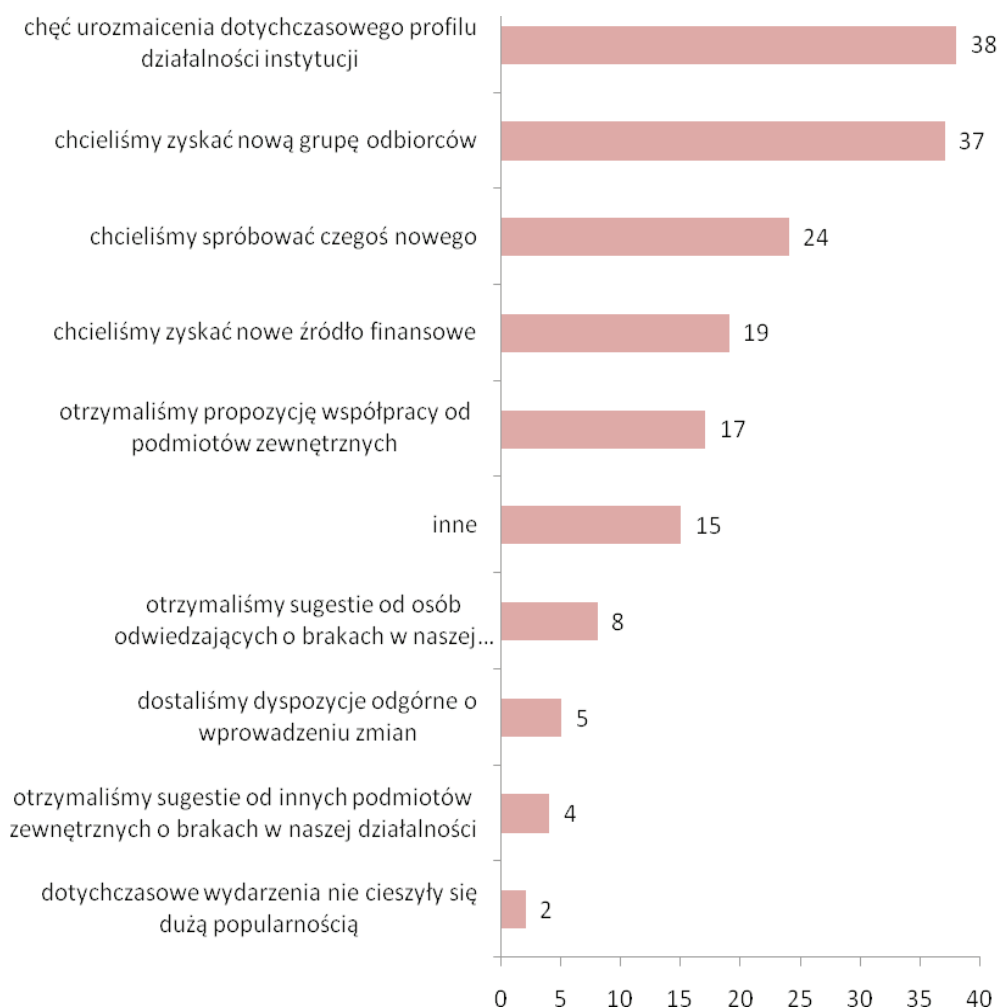
posiadających partnera przy realizacji zadań dodatkowych), niezależni artyści/grupy artystyczne (58,8%), inne instytucje kulturalne (54,9%), organizacje pozarządowe (51,0%).

Dodatkowa działalność ma zróżnicowany charakter. Są to najczęściej warsztaty tematyczne dla określonych odbiorców i spotkania o charakterze kulturalnym. Część z instytucji decyduje się na wynajem posiadanego zaplecza (sale).

77,4% instytucji prowadzących dodatkową działalność (41 instytucji) uważa, że dodatkowe zajęcia cieszą się zainteresowaniem odbiorców. Tylko 2 instytucje zdecydowanie określiły, że nie ma to miejsca, a więc zawiódł ich pomysł lub promocja danej działalności.

Przyczyny podejmowania działalności dodatkowej tkwią w chęci podniesienia atrakcyjności obiektu i poszerzenia grupy odbiorców (ponad 60% badanych). Co istotne, częściej wynikało to z zewnętrznej inicjatywy pracowników niż było wymuszane (5 instytucji). Działalność dodatkowa ma częściej w swoich założeniach wpływać na świadomość kulturową i kształtować odbiorcę, w mniejszym stopniu dotyczą jej uwarunkowania o charakterze czysto ekonomicznym (ok. 30% badanych). Przesłanki prowadzenia działalności dodatkowej pokazują, że działania instytucji wykraczają poza ich podstawową rolę i wynikają z zaangażowania osób w nich pracujących. Przyczyny wprowadzenia dodatkowej działalności przedstawia wykres 12.

Wykres 12. Przyczyny wprowadzania działalności dodatkowej przez instytucje

Inne przyczyny to: uzupełnienie luki w edukacji artystycznej, by w przyszłości opera miała odbiorców, chęć niezależnego wpływania na kulturę, pasja, ideologia, przyciągnięcie młodych czytelników, rozszerzenie podstawowej oferty, promowanie sztuki, zburzenie mitu o galerii sztuki jako sanktuarium dla wybranych, oswojenie publiczności ze sztuką współczesną, pragnienie edukowania, potrzeba środowiska, „Wyszło spontanicznie przy przenoszeniu klubu”, ustawa zobowiązuje do pozyskiwania dochodów na własne utrzymanie, dotarcie do jak największej liczby odbiorców, promocja, chęć przybliżenia sposobów korzystania z biblioteki, chęć przybliżenia sztuki społeczeństwu, promocja środowiska artystycznego, promocja książek i czytelnictwa.

W przypadku instytucji nieprowadzących działalności dodatkowej, jej brak wynika głównie z ograniczeń przestrzennych (23 instytucje nie prowadzące działalności dodatkowej), braków kadrowych, w tym niedostatków ekspertów (17), niedostatecznych środków finansowania (17) i braku zapotrzebowania na jej prowadzenie (9). W kilku przypadkach jest to niemożliwe ze względu na status, profil, brak zgody zarządzających. W hipotetycznej sytuacji, gdy usunięte zostałyby przeszkody materialne, taką działalność zdecydowałaby się rozpocząć blisko połowa z tej grupy instytucji, a co czwarta rozważyłaby taką możliwość. Najczęściej rozszerzenie działalności miałyby nastąpić o spotkania autorskie lub spotkania z artystami i zajęcia dla dzieci o charakterze edukacyjnym. Nastąpiłaby również intensyfikacja działań, organizacja większej liczby wydarzeń.

KAPITAŁ LUDZKI – ELEMENT KSZTAŁTUJĄCY INFRASTRUKTURĘ KULTURALNĄ

W przypadku infrastruktury kulturalnej, jej kształt i wykorzystanie wyznaczone jest dzięki czynnikowi ludzkiemu. Niemożliwe jest bowiem przeprowadzenie jakichkolwiek zadań o charakterze kulturalnym bez uczestnictwa człowieka – jako odbiorcy i jako twórcy kultury.

ODBIORCY

Najwięcej instytucji ukierunkowanych jest na młode osoby. 40 instytucji skierowanych jest do osób w każdym wieku (głównie chóry i galerie), 24 nastawione są na odbiorców do 30 roku życia (głównie biblioteki), najmniej instytucji kieruje swoje główne działania na rzecz osób starszych.

Zmiana i rozszerzenie grupy adresatów, do których kierowane są przedsięwzięcia kulturalne, jest najczęściej deklarowanym przez respondentów kierunkiem podejmowanych zmian w rozwoju. Większość z nich stanowią biblioteki i galerie sztuki. Najchętniej o odbiorców zavalczą kina, kluby, galerie i teatry – a więc instytucje uzależnione od obecności widza i podlegające w znacznej mierze prawom wolnego rynku.

Wykres 13. Procent instytucji realizujący zadania dla odbiorców w określonych przedziałach wiekowych.

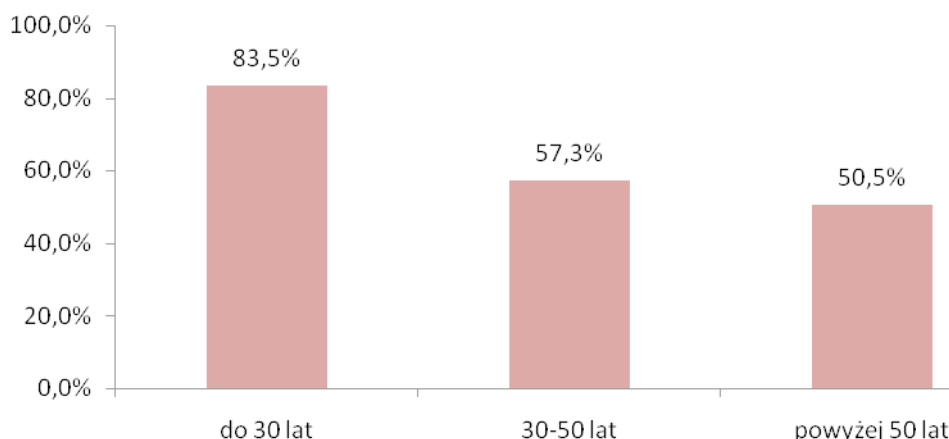

Tabela 9. Charakterystyka instytucji planujących poszerzenie docelowej grupy odbiorców

Zmiana	Rodzaj instytucji	Liczba instytucji chcących wprowadzić dany typ zmiany	Procentowy udział w danym typie instytucji
Poszerzenie docelowej grupy odbiorców	Biblioteka	14	33,3%
	Chór	8	72,7%
	Dom kultury	7	46,7%
	Galeria	12	85,7%
	Kino	4	100,0%
	Klub	5	83,3%
	Muzeum	5	71,4%
	Szkoła	1	50,0%
	Teatr	4	80,0%

Określenie ilościowe tych zmian było bardzo problematyczne dla respondentów, niewielu z nich podało liczbę lub procent, jaki będzie ich satysfakcjonował. Najczęściej jednak przedstawiciele instytucji nie precyzowali tego zagadnienia, pozostawiając temat otwartym.

Instytucje planują docierać do coraz bardziej zróżnicowanych grup odbiorców. W przypadku bibliotek, zazwyczaj chcą one docierać do: najmłodszych (dzieci), osób dorosłych (w tym studenci, ludzie młodzi) i najstarszych grup odbiorców. W przypadku niektórych bibliotek profil odbiorcy jest stały. Chóry oraz galerie ukierunkowują swoją działalność wobec wszystkich grup odbiorców, dążąc do ogólnej promocji kultury. Domy kultury poszukują najmłodszych i najstarszych odbiorców. Pozostałe instytucje – kina, kluby, muzea – planują działaniami przyciągać młodzież, studentów, dzieci.

Nie zmienianie niczego w tym zakresie motywowane jest najczęściej zadowoleniem (pod względem jakościowym i ilościowym) z grupy odbiorców. W 4 przypadkach znaczenie miała zbyt mała przestrzeń do dyspozycji instytucji.

Zwiększanie grup odbiorców lub zmienianie ich profilu świadczy o elastyczności w reagowaniu na zmieniającą się strukturę demograficzną i potrzeby społeczne. Działania instytucji

powinny uwzględnić także sytuację demograficzną miasta: starzenie się społeczeństwa, napływ czasowych grup odbiorców (studenci), migracje ludności z miasta na teren powiatu (ucieczka stałych, „bliskich” odbiorców). Jednocześnie, zróżnicowanie grup odbiorców świadczy o zaspokajaniu przez infrastrukturę kulturalną potrzeb różnych jednostek (podejście jakościowe).

KADRA

Kadra zatrudniona w instytucji świadczy o jej potencjale i możliwościach działania. Plany zatrudnieniowe deklaruje 27 ze wszystkich instytucji, w tym 6 chórów, 5 bibliotek i 4 domy kultury. Biorąc pod uwagę rodzaj i charakter poszczególnych instytucji, najbardziej skłonne do rozwoju w tym zakresie są chóry, kina, kluby i szkoły. Najliczniej reprezentowane w całej badanej populacji biblioteki deklarują zatrudnienie tylko w przypadku 11,9% z nich (z czego dwie nie podlegają UM Poznań).

Tabela 10. Charakterystyka instytucji planujących wzrost zatrudnienia w zakresie kadry.

Zmiana	Rodzaj instytucji	Liczba instytucji chcących wprowadzić dany typ zmiany	Procentowy udział w danym typie instytucji
Wzrost zatrudnienia w zakresie kadry instytucji	Biblioteka	5	11,9%
	Chór	6	54,5%
	Dom kultury	4	26,7%
	Galeria	3	21,4%
	Kino	2	50,0%
	Klub	3	50,0%
	Muzeum	2	28,6%
	Szkoła	1	50,0%
	Teatr	1	20,0%

Instytucje chcą zatrudniać pracowników o wykształceniu zgodnym z profilem działalności (biblioteki – bibliotekarzy, muzea – muzealników, chóry – akompaniatora, dyrygenta, osoby od emisji głosu, kluby – menagerów, kina – kasjerów i wykładowców). W dwóch lub więcej typach instytucji pojawia się zapotrzebowanie na animatorów kultury, specjalistów od PR oraz informatyków.

W przypadku instytucji, które nie planują wzrostu liczby zatrudnionych, nie jest to równoznaczne z brakiem zapotrzebowania na nowy personel. Jak respondenci podają w uzasadnieniu swoich odpowiedzi, w przypadku wszystkich chórów, kin, klubów i połowy muzeów nie planujących rekrutacji wynika to z braku potrzeby uzupełniania kadry. W pozostałych przypadkach decyzje o braku zmian w zatrudnieniu związane są z brakiem finansów, koniecznością ograniczenia etatów (związaną ze sferą ekonomiczną) oraz odgórnymi decyzjami zarządzających, wstrzymującymi zatrudnienie (dotyczy to zwłaszcza filii bibliotek).

STRATEGIA STWORZENIA KULTURALNEJ PLATFORMY KOOPERACYJNEJ (PRZYKŁADOWY MODEL)

